

TRACTATENBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

JAARGANG 1970 Nr. 16

A. TITEL

*Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden, het Koninkrijk België en het Groothertogdom Luxemburg houdende eenvormige wet betreffende het internationaal privaatrecht, met Bijlage;
Brussel, 3 juli 1969*

B. TEKST

De tekst van het Verdrag, met Bijlage, is geplaatst in *Trb.* 1969, 167.

D. GOEDKEURING

E. BEKRACHTIGING

G. INWERKINGTREDING

Zie *Trb.* 1969, 167.

J. GEGEVENS

Zie *Trb.* 1969, 167.

Namens de Regeringen van de Beneluxlanden is terzake van het onderhavige Verdrag een gemeenschappelijke memorie van toelichting opgesteld, waarvan de Nederlandse tekst als volgt luidt:

GEMEENSCHAPPELIJKE TOELICHTING OP HET BENE- LUX-VERDRAG HOUDENDE EENVORMIGE WET BETREFFENDE HET INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT

HOOFDSTUK I

Inleiding

Op 11 mei 1951 werd te 's-Gravenhage door België, Nederland en Luxemburg een Verdrag betreffende het internationaal privaatrecht ondertekend. Dit Verdrag werd alleen door Luxemburg bekrachtigd. De beide andere landen zijn niet tot bekrachtiging overgegaan, omdat het noodzakelijk bleek dat in het Verdrag en in de daarbij behorende eenvormige wet enige wijzigingen werden aangebracht.

Ter aanvulling van het Verdrag werden twee ontwerp-Protocolen opgesteld. Het eerste ontwerp-Protocol bracht een wijziging aan in artikel 4, tweede lid, van het Verdrag teneinde het aan de Verdragsluitende Staten mogelijk te maken met instemming van hun medeverdragstaten overeenkomsten te sluiten, die bepalingen bevatten welke afwijken van de regels van de eenvormige wet, zonder dat het, zoals bij het oorspronkelijke Verdrag was voorgeschreven, nodig is vooraf een voorstel tot wijziging van de eenvormige wet in te dienen. Bij gebreke van overeenstemming zouden, aldus het ontwerp-Protocol, de beide andere Staten het recht hebben het Verdrag op te zeggen.

Vervolgens bepaalde dit Protocol dat artikel 3 van de eenvormige wet, dat handelde over de staat van rechtspersonen en tegen welk artikel ernstige bezwaren zijn aangevoerd, wordt geacht geschrapt en niet van kracht te zijn. Men had er de aandacht op gevestigd dat de toepassing van dit artikel een bron van moeilijkheden zou kunnen zijn, zowel met betrekking tot de erkenning van de rechtspersoonlijkheid van vennootschappen die zijn opgericht op grond van de wettelijke bepalingen van een der drie landen, en waarvan de werkelijke zetel in het buitenland is gelegen, alsook met betrekking tot de erkenning der rechtspersoonlijkheid van vennootschappen die op grond van buitenlands recht worden opgericht, en waarvan de werkelijke zetel zich binnen een der drie landen bevindt.

Tenslotte verduidelijkte dit Protocol dat in het eerste lid van artikel 13 van de eenvormige wet onder „erfgerechtigden” worden verstaan de bloed- en aanverwanten in een graad waarin men erven kan (voor België: in een erfelijke graad) alsmede de echtgenoot. Naar het oordeel van de drie Regeringen behoorde het vraagstuk van de aanspraken van Staten op het gebied van het erfrecht niet geregeld te worden — zoals aanvankelijk was geschied — in eenvormige wet betreffende het internationaal privaatrecht, doch in verdragen berustende op wederkerigheid.

Het tweede ontwerp-Protocol werd opgesteld naar aanleiding van de Belgische wet van 27 juni 1960 (Belgisch Staatsblad van 9 juli 1960) op de toelaatbaarheid van de echtscheiding wanneer tenminste één van de echtgenoten een vreemdeling is, welke wet afwijkt van de oplossing gegeven door artikel 6 van de eenvormige wet. Aangezien de Regeringen van Nederland en Luxemburg het niet gewenst achtten de wetgeving van hun landen aan te passen aan de nieuwe Belgische wet, bepaalde dit Protocol dat artikel 6 van de eenvormige wet wordt geacht geschrapt en niet van kracht te zijn. Het lag voor de hand dat eenzelfde beslissing werd genomen ten aanzien van artikel 7, dat voor wetsconflicten bij de scheiding van tafel en bed dezelfde oplossing gaf als voor die bij echtscheiding. De schrapping van de artikelen 6 en 7 maakte het voorts nodig dat in de artikelen 8 en 27 van de eenvormige wet wijzigingen van redactionele aard werden aangebracht.

Andere moeilijkheden rezen vervolgens door verschillen tussen de regels van de eenvormige wet en die van de verdragen, ontworpen door de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht.

Om deze reden besloten de Ministers van Justitie van de drie landen in 1962 tot de instelling van een bijzondere Commissie, samengesteld uit vertegenwoordigers van de Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Studiecommissie tot eenmaking van het recht, uit leden van de nationale Staatscommissies voor internationaal privaatrecht en uit ambtenaren van de Ministeries van Justitie en van Buitenlandse Zaken.

Deze Commissie werd met een tweevoudige taak belast: in de eerste plaats het instellen van een onderzoek naar de wenselijkheid van handhaving van de eenvormige wet, gelet op de daarin bij voornoemde Protocollen voorgestelde wijzigingen, alsmede op de door de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht ontworpen nieuwe verdragen, en, in de tweede plaats, het instellen van een onderzoek naar de wijze waarop kan worden voorkomen dat nieuwe verschillen in het internationaal privaatrecht der drie landen ontstaan.

De Commissie heeft deze opdrachten uitgevoerd en in september 1965 aan de Ministers een rapport aangeboden, waarin gemotiveerde voorstellen werden gedaan tot het brengen van wijzigingen in het Verdrag en in de artikelen 8, 9, 10 en 11 van de eenvormige wet.

Tijdens hun vergadering van 11 oktober 1965 hebben de Ministers de bijzondere Commissie belast met de taak het ontwerp van de eenvormige wet te vergelijken met de regels van internationaal privaatrecht die in de andere E.E.G.-Staten gelden. Op 17 maart 1966 deed de bijzondere Commissie aan de Ministers een nieuw rapport toekomen, waarin zij naar aanleiding van haar rechtsvergelijkend onderzoek nieuwe voorstellen deed tot wijziging van het Verdrag en van de eenvormige wet (artikelen 4, 17 en 23), en waarbij zij tevens een vergelijkend overzicht verstreekte van de bepalingen

van de eenvormige wet en van de aansluitende regelingen van het Franse, Duitse en Italiaanse recht.

De bijzondere Commissie vestigde er de aandacht op, dat er geen bezwaren meer waren tegen invoering van de eenvormige wet in de drie landen. Voorts gaf zij als haar oordeel te kennen, dat deze invoering niet in de weg staat aan eventuele onderhandelingen in het kader van de E.E.G.

In een vergadering van 25 april 1966 hebben de Ministers van Justitie hun goedkeuring gehecht aan de conclusies van de bijzondere Commissie. De ambtelijke leden van de Commissie werden belast met het ontwerpen van gecoördineerde teksten van het Verdrag en van de eenvormige wet, met inachtneming van de wijzigingsvoorstellen vervat in de aanvullende Protocollen en in de rapporten van de Commissie, alsmede met het aanpassen van het Verslag dat was toegevoegd aan het Verdrag van 1951.

De aldus door deze ambtelijke commissie voorbereide teksten werden in een vergadering van 3 november 1966 door de Ministers van Justitie namens de Regeringen der Beneluxlanden vastgesteld. Vervolgens werd het ontwerp-Verdrag houdende een eenvormige wet en het ontwerp voor een gemeenschappelijke toelichting door de Regeringen ter fine van advies aan de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad overgemaakt. Deze Raad bracht op 29 november 1968 een gunstig advies uit, doch stelde bij die gelegenheid nog enkele amendementen op het Verdrag en de eenvormige wet voor, welke door de Regeringen zijn aanvaard.

Evenals het Verdrag van 1951 houdt het huidige Verdrag voor de Verdragsluitende Partijen de fundamentele verplichting in tot invoering van de bepalingen van de eenvormige wet, die als bijlage aan het Verdrag is toegevoegd, in hun wetgeving.

De drie Regeringen gaven de voorkeur aan het handhaven van deze verdragsvorm boven het sluiten van een „self executing”-verdrag, d.w.z. een verdrag met voor de burgers rechtstreeks bindende regelingen, welke automatisch teniet zouden gaan in geval het Verdrag, met toepassing van het vierde lid van artikel 10, zou ophouden te werken.

Het is de Regeringen niet ontgaan, dat de Parlementen hun grondwettelijk recht tot het amenderen van wetsontwerpen in het onderhavige geval niet kunnen uitoefenen, zonder tevens de goedkeuring van het Verdrag onmogelijk te maken. De „Conseil d'Etat” van Luxemburg heeft hierop gewezen in zijn advies over het wetsontwerp tot goedkeuring van het Verdrag van 11 mei 1951: „on concevrait mal qu'après avoir approuvé le Traité et la loi uniforme qui en constitue le supplément indispensable, le Parlement puisse modifier dans la suite un ou plusieurs articles de la loi uniforme, sans se mettre en contradiction avec sa décision pre-

mière" (doc. 422¹, gewone zitting van de „Chambre des Députés", blz. 8) *).

In afwijking van de gedragslijn die zij bij de goedkeuring van het Verdrag van 1951 hebben gevolgd, zouden de drie Regeringen kunnen overwegen bij het Parlement niet alleen een ontwerp van wet houdende goedkeuring van het Verdrag in te dienen, doch tevens een afzonderlijk ontwerp van wet waarin de bepalingen van de bijlage van het Verdrag zijn overgenomen en waarin tevens de nationale wettelijke bepalingen worden aangeduid die hierdoor komen te vervallen. Het volgen van deze procedure zou volstrekt buiten twijfel stellen dat de eenvormige wet behoort tot de interne wetgeving van de drie Staten en dat artikel 2 van het Verdrag gemakkelijker zal kunnen worden toegepast; voorts heft zij iedere twijfel op omtrent de vraag of de eenvormige wet het karakter van wet of dat van verdrag heeft, en zal zij ieder meningsverschil over het van kracht blijven van de bepalingen der eenvormige wet in geval het Verdrag door een der Verdragsluitende Staten zou worden opgezegd, voorkomen.

Het verdient de aandacht dat artikel 4 van het Verdrag de Hoge Verdragsluitende Partijen tot het voeren van overleg verplicht, indien na de inwerkingtreding van het Verdrag wijzigingen van de eenvormige wet nodig zouden blijken.

Tenslotte moet worden opgemerkt dat uit de vorm van het Verdrag eveneens voortvloeit – en dit is in overeenstemming met de zienswijze, die de overhand had bij de ontwerpers van het Verdrag van 1951 – dat de eenvormige wet niet alleen bepaalt wanneer de wetten van de Beneluxlanden van toepassing zijn, doch ook wanneer de wetten van andere landen dienen te worden toegepast (zie hoofdstuk III, 1, Algemene Beschouwingen).

HOOFDSTUK II

Het Verdrag

Het Verdrag aangeduid als Verdrag tussen België, Luxemburg en Nederland betreffende het internationaal privaatrecht, is nu, om er de nadruk op te leggen, dat het Verdrag een eenvormige wet behelst, aangeduid als Verdrag tussen België, Luxemburg en Nederland houdende eenvormige wet betreffende het internationaal

*) „Het is nauwelijks denkbaar dat het Parlement, na het Verdrag en de eenvormige wet, die daarop een noodzakelijke aanvulling vormt, te hebben goedgekeurd, vervolgens een of meer artikelen van de eenvormige wet zou kunnen wijzigen, zonder daarbij in tegenspraak te komen met zijn eerste beslissing”.

privaatrecht. De gekozen aanduiding wordt ook in andere verdragen gebezigd *).

Artikel 1

Bij artikel 1 verbinden de Hoge Verdragsluitende Partijen zich de bepalingen van de bijlage van het Verdrag, hetzij in een der oorspronkelijke teksten, hetzij in beide teksten letterlijk in hun nationale wetgeving op te nemen. Het scheen niet nodig uitdrukkelijk te bepalen dat de plicht tot invoering van de eenvormige wet in de nationale wetgevingen een plicht tot handhaving met zich brengt. Deze laatste plicht blijkt met voldoende duidelijkheid uit de begrenzing die de artikelen 4 en 5 van het Verdrag hebben gesteld aan het recht tot eenzijdige wijziging van de eenvormige wet.

Artikel 2

Aangezien de eenvormige wet niet het gehele internationale privaatrecht regelt en zij in de nationale wetgevingen moet worden ingevoerd, staat artikel 2 de Hoge Verdragsluitende Partijen die het gehele internationale privaatrecht zouden wensen te codificeren toe, hun nationale wetgevingen aan te vullen met bepalingen over onderwerpen die in de eenvormige wet niet zijn geregeld, zoals de echtscheiding. De in de nationale wetgeving op te nemen bepalingen mogen alsdan echter niet onverenigbaar zijn met die van de eenvormige wet.

Artikel 3

Uit deze bepaling kan worden afgeleid, dat de mogelijkheid tot het maken van andere voorbehouden dan het bij artikel 3 toegestane is uitgesloten. In de toelichting op artikel 19 van de bijlage vindt men een meer uitvoerige toelichting op dit onderwerp.

Artikelen 4 en 5

Deze artikelen regelen de te volgen procedure, indien een der Verdragstaten na de inwerkingtreding van het Verdrag om redenen, ingegeven door interne omstandigheden dan wel door internationale ontwikkelingen, de behoefte zou voelen sommige bepalingen van het Verdrag of van de bijlage te wijzigen. Met name zou deze behoefte kunnen rijzen, indien de regels van de bijlage in conflict komen met overeenkomsten die eveneens als voornaamste onder-

*) Verdrag houdende een eenvormige wet betreffende wisselbrieven en orderbriefjes, gesloten te Genève op 7 juni 1930; Verdrag houdende een eenvormige wet betreffende chèques, gesloten te Genève op 19 maart 1931; Verdrag houdende een eenvormige wet inzake de internationale koop van roerende lichamelijke zaken en Verdrag houdende een eenvormige wet betreffende de totstandkoming van overeenkomsten inzake internationale koop van roerende lichamelijke zaken, gesloten te 's-Gravenhage op 1 juli 1964; Europees Verdrag houdende een eenvormige wet betreffende arbitrage, gesloten te Straatsburg op 20 januari 1966.

werp een conflictenregeling bevatten en die in ruimer verband, b.v. in het kader van de Europese Gemeenschappen, de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht of de Raad van Europa, tot stand worden gebracht. De mogelijkheid bestaat dat de drie Beneluxlanden niet eenzelfde standpunt innemen met betrekking tot zulk een overeenkomst of met betrekking tot haar weerslag op de eenvormige wet.

De tekst van artikel 5 geeft nader aan dat deze procedure slechts moet worden gevolgd indien het afwijkende verdrag als voornaamste onderwerp een conflictenregeling bevat. Naar het oordeel van de Regeringen is de raadplegingsprocedure niet voorgeschreven, indien een verdrag wel een of andere conflictenregel bevat, doch niet als voornaamste onderwerp. Zulks doet zich soms voor in vestigingsverdragen, consulaire verdragen, erkennings- en executieverdragen. De Beneluxlanden moeten deze verdragen zonder enige belemmering kunnen sluiten.

Men zou meer aarzeling aan de dag kunnen leggen met betrekking tot bilaterale, op wederkerigheid berustende verdragen, indien deze als voornaamste onderwerp een conflictenregel bevatten. De afbreuk, welke in dit geval aan de uniformiteit van het recht wordt gedaan, kan intussen van zeer lichte aard zijn en, indien de wederpartij van het Beneluxland geen Europese Staat is, nauwelijks van invloed zijn op de Benelux-betrekkingen.

Ten aanzien van verdragen welke een eenvormige wet, houdende materieel recht bevatten, dient een onderscheid te worden gemaakt. Sommige van deze verdragen bedoelen het interne recht te wijzigen; dit is het geval met de internationale verdragen houdende een eenvormige wet omtrent wisselbrieven, orderbriefjes en cheques. Andere daarentegen zijn bestemd tot het regelen van burgerrechtelijke betrekkingen met een internationaal karakter, zoals het Verdrag houdende een eenvormige wet betreffende de internationale koop van roerende lichamelijke zaken. Alleen ten aanzien van deze tweede categorie van verdragen is raadpleging van de Verdragstaten nodig. Deze soort van eenvormige wetten toch stelt door het elimineren van ieder conflict van wetten, regels in de plaats van het conflictenrecht, zodat, als de bij die verdragen voorgestelde oplossingen afwijken van die der eenvormige wet, om die reden overleg tussen de drie Staten aangewezen is.

Ongetwijfeld zou het Verdrag aan elk der Beneluxlanden het recht van veto hebben kunnen toekennen, met dien verstande dat geen der Hoge Verdragsluitende Partijen de eenvormige wet zou kunnen wijzigen of van haar zou kunnen afwijken zonder instemming van de beide andere. Een dergelijke voorziening zou weliswaar de handhaving van het uniforme recht ten goede komen, doch, ten gevolge van haar gebrek aan soepelheid, de belanghebbende Staat ertoe kunnen brengen het Verdrag op te zeggen, terwijl hij genoe-

gen zou hebben genomen met een wijziging van beperkte aard van de eenvormige wet. Om deze reden is in artikel 5 de voorkeur gegeven aan een meer gematigde oplossing: vrijheid tot wijziging, doch na voorafgaand overleg tussen de drie Staten.

Artikel 6

Teneinde de uniforme interpretatie van de bepalingen van het Verdrag en van de eenvormige wet te bevorderen, wordt in artikel 6 aan het Benelux-Gerechtshof de rechtsprekende en adviserende bevoegdheid toegekend, welke wordt omschreven in de hoofdstukken III en IV van het op 31 maart 1965 te Brussel gesloten Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof. Hierdoor wordt onder meer in het geval dat een nationaal rechtscollege in twijfel verkeert over de interpretatie van een bepaling van de eenvormige wet, de mogelijkheid en, in sommige gevallen, zelfs de plicht in het leven geroepen om een beslissing van het Benelux-hof uit te lokken.

Artikel 7

Dit artikel, bepalende dat het Verdrag geen afbreuk doet aan de toepassing van eerder in werking getreden verdragen, is bijna letterlijk ontleend aan artikel 4, lid 1, van het Verdrag van 1951. Deze oplossing vindt haar rechtvaardiging in de overweging dat de Benelux-Staten door het sluiten van dit Verdrag houdende een eenvormige wet, zich niet hebben willen onttrekken aan verplichtingen uit eerder in werking getreden verdragen.

Artikel 8

Artikel 8 scheidt de mogelijkheid, dat de toepasselijkheid van het Verdrag, wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft, wordt uitgebreid over Suriname en de Nederlandse Antillen. De opzegging van deze uitbreiding van de toepasselijkheid waarin het vijfde lid van artikel 10 voorziet, heeft echter niet het gevolg, omschreven in het vierde lid van dat artikel.

Artikelen 9 en 10

Zoals reeds blijkt uit de artikelen 4 en 8, vervult de Secretaris-Generaal van de Benelux Economische Unie de functie van depositaris van dit Verdrag.

Tenzij het Verdrag door een der Hoge Verdragsluitende Partijen zou worden opgezegd, blijft het voor onbepaalde tijd van kracht.

De opzegging van het Verdrag brengt niet met zich dat de eenvormige wet ophoudt van kracht te zijn, omdat deze wet in de interne wetgeving is opgenomen. De opzegging bevrijdt een Staat alleen van de bij het Verdrag aangegane verplichtingen, en met name van de plicht om de bepalingen van de eenvormige wet als zodanig in zijn

interne wetgeving te handhaven. Hij kan dan de eenvormige wet afschaffen of wijzigen, doch daartoe zal hij, naast de opzegging, een nieuwe wet moeten uitvaardigen. Bij gebreke hiervan zal de eenvormige wet, zelfs indien het Verdrag is opgezegd, als nationale wet blijven voortbestaan.

Tenslotte laat het vierde lid van artikel 10 er geen twijfel over bestaan dat de geldigheidsduur van het Verdrag, na opzegging door een der Hoge Verdragsluitende Partijen, voor alle Verdragsluitende Partijen eindigt.

HOOFDSTUK III

De eenvormige wet

1. *Algemene beschouwingen* *)

De voorschriften betreffende het internationaal privaatrecht zijn in het tegenwoordig recht der Beneluxlanden hoogst onvolledig. In het Belgische Burgerlijk Wetboek en in de Luxemburgse „Code civil” bevat de uit de „Code Napoléon” stammende Inleidende Titel niet meer dan één artikel betreffende het internationaal privaatrecht; de Nederlandse Wet van 15 mei 1829 houdende algemene bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk (hierna te noemen Wet A.B.) behelst daarnaast één enkel nieuw voorschrift betreffende de vorm der handelingen. Verder vindt men dan nog in de verschillende wetboeken enkele verspreide artikelen van beperkte strekking.

De rechtspraak heeft in de drie landen slechts incidenteel en dikwijls met grote tussenruimten gelegenheid gehad om de leemten aan te vullen. Nog bij vele principiële kwesties is de rechtspraak onzeker of ontbreekt iedere beslissing. De wetenschap is veelal verdeeld.

Deze toestand, die eigen is aan alle landen met een codificatie uit de eerste helft van de 19e eeuw, is weinig bevredigend. De landen, die in onze eeuw hun burgerlijk recht opnieuw geregeld hebben, hebben die gelegenheid daarom aangegrepen om ook het internationaal privaatrecht meer systematisch te regelen.

Aangezien in alle drie Beneluxlanden de wettelijke voorschriften ontoereikend zijn, leent het onderwerp van het internationaal privaatrecht zich bijzonder tot het treffen van een gemeenschappelijke regeling.

Tegen een herziening der wettelijke bepalingen betreffende het internationaal privaatrecht, is door enkele rechtsgeleerden een meer opportunistisch dan principieel bezwaar ontwikkeld. Het zou thans

*) Deze beschouwingen zijn, evenals de toelichting op de afzonderlijke artikelen, voor het merendeel ontleend aan het Verslag van de Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Studiecommissie tot eenmaking van het recht, welk verslag was toegevoegd aan het Verdrag van 1951.

niet het juiste ogenblik zijn om de herziening ter hand te nemen, omdat het internationaal privaatrecht zich in een overgangsstadium zou bevinden zonder dat zich reeds bezonken meningen gevormd hadden. De argumenten echter, thans pro en contra naar voren gebracht, zijn geen andere dan die reeds gedurende vele tientallen jaren van weerszijden aangevoerd zijn.

Gaat men uit van de noodzakelijkheid van een gemeenschappelijke regeling van het internationaal privaatrecht, dan kan men zich de vraag stellen of deze regeling alleen dient te bepalen, wanneer de wetten der Beneluxlanden van toepassing zullen zijn, of dat ook de toepasselijkheid van de wetten van andere landen in de regeling dient te worden betrokken.

Hoewel in het begin der 19e eeuw de wetgevingen zich er veelal toe beperken vast te stellen, wanneer het eigen recht op internationale gevallen moest worden toegepast (artikel 3, Burgerlijk Wetboek van België en de „Code Civil” van Luxemburg; artikel 6, Nederlandse Wet A.B.), ja zelfs Nederland in 1927 zich bij de regeling van het zeevervoer nog beperkte tot aan te geven, wanneer de Nederlandse rechter de Nederlandse wet moet toepassen, zo vindt dit standpunt, behoudens voor bijzondere gevallen, thans geen verdediging meer.

Ook de omstandigheid dat drie landen de stof bij verdrag zullen regelen, mag hierbij geen invloed hebben. Indien de drie landen zouden besluiten in hun onderling rechtsverkeer andere voorschriften van internationaal privaatrecht toe te passen dan in het overige internationaal rechtsverkeer, zou dit in plaats van vooruitgang achteruitgang betekenen; de rechter zou twee stelsels van internationaal privaatrecht moeten kennen en toepassen, en er zouden geschillen ontstaan alleen over de vraag of de ene dan wel de andere regeling op een geschil toepasselijk zou zijn.

Bovendien geldt hier de overweging, dat bij een wettelijke regeling van het internationaal privaatrecht niet uitsluitend nationale belangen in aanmerking mogen komen. De oplossing die de ene wetgeving in een internationaal geval geeft, moet in beginsel ook voor iedere andere wetgeving aanvaardbaar zijn. Anders krijgt men de toestand, dat éézelfde geval verschillend berecht wordt, afhankelijk van het land waarin toevallig de procedure gevoerd wordt. Dit gevaar is zeker niet in alle gevallen te vermijden, maar moet toch tot een minimum beperkt worden. Vandaar dat men zoveel mogelijk als uitgangspunt van een wettelijke regeling van het internationaal privaatrecht het beginsel dient te nemen: stel uw regels van internationaal privaatrecht zo op, dat zij ook in een wereldrecht niet misplaatst zouden zijn.

Een verdere algemene opmerking betreft de meerdere of mindere volledigheid van een regeling van het internationaal privaatrecht. Het zou een ernstige fout zijn, indien men van de tegenwoordige onvollledige regeling in een ander uiterste zou vervallen en naar een

wettelijke regeling van alle gevallen die zich kunnen voordoen, zou streven. Dit is gevaarlijk en in het internationaal privaatrecht minder dan waar ook op zijn plaats. De vele complicaties, waartoe een abstracte wettelijke regeling en de steeds wisselende feitelijke verhoudingen aanleiding geven, zijn voor het eigen recht en de eigen maatschappij nog enigszins te overzien; bij de regels van internationaal privaatrecht moet men echter om de uitwerking van een algemeen voorschrift te kunnen peilen ook bekend zijn met de rechtsinstellingen en de feitelijke verhoudingen in vreemde landen. Geen wetgever, hoe goed onderlegd, kan zich hier zeker wanen. Bovendien werpen in het internationaal privaatrecht sommige leerstukken problemen op, die de wetenschap nog steeds niet scherp geformuleerd heeft, laat staan op bevredigende wijze tot oplossing gebracht heeft.

Om deze redenen is het geraden zich in een wettelijke regeling te beperken tot een aantal van de voor de praktijk meest belangrijke gebieden, het aan de nationale wetgever, de rechtspraak en de wetenschap overlatend om de leemten in de eenvormige wet aan te vullen.

2. Toelichting van de afzonderlijke artikelen

Artikel 1

In dit artikel wordt een omschrijving gegeven van wat in de eenvormige wet bedoeld wordt met „de wet van een land”. In tweeërlei opzicht behoeft deze uitdrukking verduidelijking.

In de eerste plaats moest buiten twijfel gesteld worden, dat niet alleen de voorschriften, die aan een besluit van een wetgever hun ontstaan danken, onder het begrip „wet” begrepen zijn, maar evenzo iedere algemene regel, die in dat land rechtskracht bezit, b.v. krachtens een gewoonterecht, een bindend rechterlijk precedent, een algemeen erkende en toegepaste rechtsleer, enz. De hier in de wet gegeven verduidelijking zou overbodig zijn, indien in plaats van „de wet van een land” van „het recht van een land” gesproken werd. Het woord „recht” met zijn dubbele betekenis (recht in subjectieve en recht in objectieve zin) werkt echter dikwijls verwarrend; bovendien kan op een oud internationaal gebruik gewezen worden om hier van „wet” (lex) en niet van „recht” (jus) van een land te spreken.

In de tweede plaats moest de zeer omstreden vraag een oplossing vinden, of onder de „wet van een land” ook de voorschriften van internationaal privaatrecht van dat land begrepen zijn. Deze vraag wordt veelal aangeduid als de vraag naar de al of niet aanvaarding ener herverwijzing (renvoi).

De Nederlandse rechtspraak en schrijvers wijzen over het algemeen toepassing van vreemde regels van internationaal privaatrecht af. In België en Luxemburg staan de rechtspraak en de auteurs welwillend tegenover herverwijzing.

De eenvormige wet verbiedt niet onder alle omstandigheden met vreemd internationaal privaatrecht rekening te houden, maar ziet

evenmin in iedere verwijzing naar een vreemde wet tevens een verwijzing naar de regels van het internationaal privaatrecht van die vreemde wet. De eenvormige wet vermeldt uitdrukkelijk de gevallen, waarin met vreemd internationaal privaatrecht moet rekening gehouden worden. Het doet dit, wanneer daardoor een grotere gelijkheid van rechtstoepassing in de verschillende landen verzekerd wordt. Men vergelijk hierbij in het bijzonder artikel 11, onder 2 en 3, en artikel 21 en de daarbij gegeven toelichting. Ook in artikel 10, eerste lid, wordt aan een bepaling van buitenlands internationaal privaatrecht rechtsgevolg toegekend.

Buiten deze bijzondere gevallen wijst, blijkens het eerste lid van dit artikel, de eenvormige wet de herverwijzing af. Wanneer een wetgever na overweging van al het voor en tegen, een voorschrift van internationaal privaatrecht geeft, dient hij niet, zonder bijzondere grond, zijn eigen regel te vervangen door een, die door een vreemde wetgever opgesteld is en die hij zelf niet heeft willen aanvaarden. Indien bv. de wetgever beslist, dat de overeenkomsten aan de door de partijen gekozen wet zijn onderworpen, dan is het niet gewenst, dat deze keuze niet meer zou gelden omdat de aldus aangeduide wet een conflictenregel bevat, welke uitsluitende bevoegdheid verleent aan de wet van het land waar de overeenkomst is gesloten.

Het tweede lid geeft een algemene bepaling omtrent de betekenis van de uitdrukking „woonplaats”, uitdrukking, die in verschillende artikelen van de eenvormige wet gebruikt wordt (zie b.v. de artikelen 8, 9, 11 en 17).

De eenvormige wet regelt niet in het algemeen volgens welke wet de technische termen van de in de tekst voorkomende regels moeten worden uitgelegd (de z.g. vraag der kwalificatie), ook dus niet ten aanzien van de term „woonplaats”. Hier wordt alleen bepaald, dat bij de vaststelling, waar iemand zijn woonplaats heeft, geen rekening mag worden gehouden met eisen, die een Staat aan vreemdelingen voor de verkrijging van een woonplaats binnen zijn gebied stelt. M.a.w. de rechter mag aan een „domicile de fait” van een vreemdeling in enige Staat niet het karakter van een „domicile de droit” ontzeggen, omdat die persoon niet aan bepaalde vereisten voldoet, die dat land voor het verkrijgen van een woonplaats door vreemdelingen stelt. Gelijk bekend heeft dit verschil tussen een „domicile de droit” en een „domicile de fait” van vreemdelingen vooral in het Franse recht – ook op het gebied van het internationaal privaatrecht – een rol gespeeld. Krachtens de voorgestelde bepaling mag een rechter in een der Verdragsluitende Staten dit onderscheid niet maken.

Artikel 2

De eerste zin van dit artikel bepaalt hetzelfde als thans is voorgeschreven omtrent „l'état et la capacité” in artikel 3 van het Burgerlijk Wetboek van België en de „Code Civil” van Luxemburg.

burg en omtrent „de staat, de rechten en de bevoegdheid” in artikel 6 van de Nederlandse Wet A.B. In de eenvormige wet wordt, doordat de bepaling algemeen luidt, iedere twijfel opgeheven, dat de bepaling zowel voor eigen onderdanen als voor vreemdelingen geldt. In de Nederlandse tekst werd de term „capacité” weergegeven met „rechtsbevoegdheid en handelingsbekwaamheid”. Aangezien uit de term „rechtsbevoegdheid” afgeleid zou kunnen worden, dat alle gevallen van „incapacité spéciale de jouissance” (zie b.v. artikel 909 van het Belgische Burgerlijke Wetboek en de Luxemburgse „Code Civil” en artikel 953 van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek) door de nationale wet worden bepaald, hetgeen in de Beneluxlanden niet het geval is, werden de woorden „de rechtsbevoegdheid” geschrapt. Bovendien wordt hierdoor een asymmetrie tussen de Nederlandse en de Franse tekst van artikel 2 weggenomen.

Op het nationaliteitsbeginsel is herhaaldelijk ernstige kritiek uitgeoefend. Velen menen, dat iemands civielrechtelijke activiteit meer met het land van zijn woonplaats, dan met het land, welks nationaliteit hij bezit, samenhangt. Bovendien zou het een ongewenste toestand zijn, dat in een land tal van personen woonachtig zouden zijn en aan het rechtsleven deelnemen, wier staat en handelingsbekwaamheid naar een vreemd recht beoordeeld moeten worden. Tenslotte wijst men op de toenemende betekenis der Angelsaksische en Zuid-Amerikaanse landen, die zich bij dit onderwerp naar de wet van de woonplaats richten.

Deze gronden zijn echter niet krachtig genoeg om voor wat het familierecht betreft het bestaande stelsel, dat reeds meer dan honderd jaar in de drie landen – evenals in de meeste andere Europese landen – gegolden heeft, prijs te geven. Nog steeds spreekt meer voor het beginsel der nationaliteit dan voor dat der woonplaats. De organisatie der familie vormt een integrerend deel van de bouw van een Staat. De onderdanen van een Staat dienen daarom, onverschillig waar zij zich bevinden, aan het recht van hun land, voor zover dit hun familieverhoudingen regelt, onderworpen te blijven.

Deze toepassing der nationale wet in het familierecht heeft, bovendien, ook praktische voordelen. In de eerste plaats zij erop gewezen, dat verschillende staatkundige wetten aan de burgerlijke staat gevolgen verbinden. Zo wordt in nationaliteitswetten voortdurend rekening gehouden met de gehuwde staat, de meerderjarigheid, de staat van wettig of natuurlijk kind van een persoon, enz. In deze wetten kan dit slechts betrekking hebben op een krachtens de nationale wet verkregen staat, meerderjarigheid, enz. Men kan echter bezwaarlijk de wettigheid van een kind of het gehuwd zijn van echtgenoten nu eens naar de ene, dan weer naar de andere wet beoordelen, al naarmate dit voor de vaststelling der nationaliteit

of voor de burgerlijke rechtsbetrekkingen dezer persoon van belang is.

Verder is in het internationale recht de nationaliteit een criterium, dat scherper bepaald is dan dat der woonplaats. Men verandert gemakkelijker van woonplaats dan van nationaliteit. Juist bij vragen betreffende de burgerlijke staat bestaat het gevaar dat, wanneer de wet van de woonplaats beslissend is, deze staat telkens naar een andere wet beoordeeld moet worden of dat de belanghebbende een woonplaats kiest om de wet, die hem het voordeligst lijkt, toepasselijk te maken. Men kan hiertegen niet aantoenen, dat een zodanige handelwijze steeds „in fraudem legis” geschiedt en derhalve geen gevolgen kan hebben. Wanneer iemand zonder kunstgrepen op normale wijze de voorwaarden schept, waaraan de wet een rechtsgevolg verbindt, dan kan men een zodanig handelen niet als „in fraudem legis” aanmerken; beschouwt men het resultaat als verwerpelijk, dan is dit slechts een bewijs, dat die voorwaarden niet de juiste zijn.

Tevergeefs wordt hiertegen aangevoerd, dat steeds meer landen de persoonlijke staat door de wet van de woonplaats laten bepalen. Immers, in vele gevallen is dit slechts het gevolg van een onverschilligheid, ja zelfs afkeer, om naar een internationaal aanvaardbare oplossing te zoeken; men heeft slechts oog op het rechtsverkeer in eigen land en op hetgeen voor eigen rechter het eenvoudigst is. Duidelijk komt dit uit, doordat vele Staten, die tot het domiciliebeginsel zijn overgegaan, dit alleen voor vreemdelingen op hun grondgebied doorvoeren, eigen onderdanen in den vreemde, daarentegen, aan hun nationale wet onderwerpen. Ook Engeland, dat van ouds het domiciliebeginsel toepast, bindt nog Engelse onderdanen in den vreemde in sterke mate aan het Engelse recht door de grote uitbreiding, die zijn rechtspraak aan het „domicile of origin” geeft. Een zodanige regeling is echter niet verenigbaar met een internationale samenwerking der volkeren, die de wetgever bij de regeling van het internationaal privaatrecht voor ogen moet staan.

Hoewel nu wegens de hier aangegeven redenen de eenvormige wet het nationaliteitsbeginsel handhaaft, geschiedt dit niet zo stroef als in het vroegere recht. Er zijn in de eenvormige wet verschillende gevallen, waarin de Belgische/Luxemburgse/Nederlandse rechter de staat en handelingsbekwaamheid van vreemdelingen volgens de wet van hun woonplaats moet bepalen (zie de artt. 6, 7, 11; ook art. 21). Het zijn gevallen, waarin de geschetste bezwaren niet of in mindere mate gelden of waarin bijzondere redenen tot het prijsgeven van het nationaliteitsbeginsel dwingen, bv. het feit, dat de betrokken persoon geen nationaliteit bezit.

Voor de vraag, hoe beslist moet worden, wanneer een persoon meer dan één nationaliteit bezit, geeft het op 12 april 1930 te 's-Gravenhage gesloten Verdrag nopens zekere vragen betreffende

wetsconflicten inzake nationaliteit, hetwelk in Nederland in 1937 en in België in 1939 in werking getreden is, een oplossing *). Dit Verdrag bepaalt, dat een persoon, die twee of meer nationaliteiten bezit, door ieder van de Staten, waarvan hij de nationaliteit bezit, als onderdaan kan worden beschouwd (art. 3). In een derde Staat zal volgens dit Verdrag een persoon, die twee of meer nationaliteiten bezit, moeten worden behandeld alsof hij er slechts één heeft; bij de keuze zal de voorkeur gegeven worden, hetzij aan de nationaliteit van het land, waarin de persoon zijn gewone en voornaamste verblijf heeft, hetzij aan de nationaliteit van het land, waartoe hij geacht mag worden feitelijk in de nauwste betrekking te staan (art. 5). Deze voorschriften zijn zo zeer in de redelijkheid gegrondvest, dat zij ook toepassing kunnen vinden daar waar het Verdrag niet geldt.

Wanneer binnen het grondgebied van een Staat meer dan één stelsel van burgerlijk recht geldt, zal het recht van die Staat bepalen, welk van die stelsels op zijn onderdanen in den vreemde van toepassing is. En wanneer die Staat afziet van toepassing van nationaal recht op onderdanen, die in het buitenland woonachtig zijn, dan is gemeenlijk artikel 11, onder 2 of 3, van de eenvormige wet van toepassing.

Het tweede lid van artikel 2 beperkt enigszins de werking van het in het eerste lid bepaalde. Een overeenkomstige beperking is in navolging van § 35 van de Inleiding van het Pruisische „Allgemeine Landrecht” en van artikel 7, lid 3, van de invoeringswet op het Duitse „Bürgerliches Gesetzbuch” in vele moderne buitenlandse wetten te vinden. De Duitse bepaling beperkt zich er echter toe een vreemdeling bekwaam te verklaren om rechtshandelingen in Duitsland te verrichten, wanneer hij volgens de Duitse wet bekwaam is, ook al is hij volgens zijn nationale wet tot die handeling onbekwaam. Deze regel maakt een inbreuk op het in de inleidende overwegingen op de voorgrond geplaatste beginsel, dat geen wettelijke bepaling betreffende het internationaal privaatrecht dient gegeven te worden, die niet in een wereldrecht op haar plaats zou zijn. Wanneer het redelijk is, dat onderdanen van eigen land beschermd worden tegen een beroep van vreemdelingen op een onbekwaamheid ingevolge hun nationale wet, dan is het evenzeer redelijk, dat een vreemdeling beschermd wordt tegen een beroep van eigen onderdanen op hun onbekwaamheid, wanneer de laatstgenoemden in een vreemd land, hetwelk die onbekwaamheid niet kent, gehandeld hebben. Een zodanige regel van algemene strekking komt in artikel 2, lid 2, der Verdragen betreffende wetsconflicten ten aanzien van wissels en chèques voor. Een even algemene bepaling wordt hier in de eenvormige wet gegeven. De bescherming der wederpartij wordt echter in de eenvormige wet beperkt tot hen, die, te goeder trouw en in overeenstemming met

*) Luxemburg heeft dit Verdrag ondertekend, doch niet bekrachtigd.

de wet van de plaats der handeling, de onbekwame als handelingsbekwaam beschouwden: wist de wederpartij, dat de handelende persoon volgens zijn nationale wet handelingsonbekwaam was, dan blijft de hoofdregel van het eerste lid gehandhaafd en vindt de uitzondering geen toepassing.

Artikel 3

Omdat in de huidige eenvormige wet geen regeling voor de echtscheiding en scheiding van tafel en bed (artt. 6 en 7, oud) is opgenomen en artikel 8 (oud) derhalve nog slechts een aanvulling bevat op art. 4 (oud), zijn de artikelen 4 en 8 (oud) tot één nieuw artikel 3 samengevoegd.

De regeling van de conflicten met betrekking tot de rechten en verplichtingen van echtgenoten was voorts niet duidelijk. Men denke aan het geval dat de man tijdens het huwelijk een nationaliteit verkrijgt die afwijkt van de nationaliteit van zijn vrouw, en deze laatste op een later tijdstip dezelfde nationaliteit als haar man verwerft. De artikelen 4 en 8 (oud) gaven de indruk dat de betrekkingen tussen de echtgenoten in dit geval onderworpen zijn aan de nationale wet van de man op het tijdstip van het aangaan van het huwelijk en niet aan hun gemeenschappelijke nieuwe nationale wet.

Om deze redenen wordt een formulering van artikel 3 voorgesteld, die een duidelijke oplossing geeft voor de verschillende gevallen die zich kunnen voordoen. In de eerste plaats worden de rechten en verplichtingen van de echtgenoten beheerst door hun gemeenschappelijke nationale wet; in de tweede plaats worden die rechten en verplichtingen, indien een der echtgenoten gedurende het huwelijk een andere nationaliteit heeft verkregen, beheerst door hun laatste gemeenschappelijke nationale wet; indien de echtgenoten gedurende het huwelijk nooit een gemeenschappelijke nationaliteit hebben gehad, is de laatste nationale wet van de man staande de samenleving van toepassing.

Onder de „rechten en verplichtingen tussen echtgenoten” is ook de maritale macht begrepen. Dientengevolge wordt de maritale macht door dit artikel en niet door het volgende beheerst.

In de derde zinsnede van het artikel wordt in verband met deze maritale macht een uitzondering gemaakt op de regel, dat voor het geval de echtgenoten nimmer een gemeenschappelijke nationaliteit hebben gehad, de laatste nationale wet van de man staande de samenleving de voorrang heeft. Deze uitzondering betreft zelfs het geval, dat de nationale wet van de vrouw haar, niettegenstaande haar huwelijk, volledig handelingsbekwaam verklaart.

Haar handelingsbekwaamheid mag zij niet tengevolge van de nationale wet van de man verliezen. Het omgekeerde daarentegen geldt niet. Wanneer de nationale wet van de man de vrouw niet

handelingsbekwaam maakt, blijft het feit dat de nationale wet van de vrouw dit wel doet, zonder gevolg.

Al is een gehuwde vrouw volgens haar nationale wet handelingsbekwaam, dan volgt daaruit nog niet, dat zij het recht heeft een tusschen haar en haar man bestaande goederengemeenschap met volkomen gelijke rechten als de man te besturen. Het bestuur van de gemeenschap is een vraag van huwelijksgoederenrecht, die aan de hand van het volgend artikel beantwoord moet worden.

Artikel 4

In aansluiting bij de heersende mening in Nederland en overeenkomstig de opvatting, die in België thans de eerste plaats schijnt te bekleden, is de nationale wet der echtgenoten op het ogenblik der huwelijksvoltrekking — en bij verschil van nationaliteit de nationale wet van de man — aangewezen als de wet, die het huwelijksgoederenrecht beheerst. Deze wet geeft èn voor de echtgenoten èn voor derden meer zekerheid omtrent het toepasselijke recht dan de wet, die vermoedelijk door de echtgenoten gewild is, naar welke wet men zich tot heden in Luxemburg richt.

Op het eerste gezicht lijkt het systeem van de vermoedelijke wil, dat men meestal laat samenvallen met de wet van de eerste gemeenschappelijke woonplaats der echtgenoten, aantrekkelijk voor in een der Beneluxlanden werkende buitenlandse arbeiders, die met een vrouw uit dat land gehuwd zijn. Men dient echter rekening te houden met het feit dat deze arbeiders vaak met hun echtgenoten terugkeren naar hun land van oorsprong, waar m.b.t. het huwelijksgoederenrecht de nationale wet van de man zal gelden. Dit zou tot gevolg hebben dat het huwelijksgoederenrecht door twee verschillende wetten wordt beheerst, hetgeen ongewenst is. Wanneer de betreffende arbeiders zich definitief in één der Beneluxlanden vestigen, zullen zij zich daar waarschijnlijk laten naturaliseren en zullen zij gebruik maken van de door de wet van dat land geboden mogelijkheid hun huwelijksgoederenrecht aan te passen aan de wet van hun woonplaats. Dit is reeds het geval in Nederland en, te oordelen naar de ontwerpen tot herziening van de wetgeving op het huwelijksgoederenrecht, zal het waarschijnlijk in België en Luxemburg dezelfde kant opgaan.

De wet, die het huwelijksgoederenrecht beheerst, is zowel van toepassing, wanneer er geen huwelijksvoorwaarden gemaakt zijn, als wanneer deze wel aanwezig zijn, doch de rechtsgevolgen daarvan bepaald moeten worden.

Voor de bekwaamheid om huwelijksvoorwaarden te maken, geldt natuurlijk de regel van artikel 2 en voor de vorm die van artikel 19.

Bij wijziging van nationaliteit blijft het eenmaal geldende huwelijksgoederenrecht onveranderd van kracht. Het is niet wel denkbaar, dat het regime van rechtswege zou kunnen worden veranderd zonder publikaties ter beschouwing van derden.

Een uitzondering maakt de eenvormige wet slechts voor de mogelijkheid tijdens het huwelijk het krachtens wet of huwelijksvoorwaarden geldende huwelijksgoederenrecht te wijzigen. In aanmerking genomen dat voor huwelijksvoorwaarden in ieder geval de medewerking van beide echtgenoten nodig is, draagt de eenvormige wet over dit punt de beslissing op aan de wet van de nieuwe nationaliteit.

De slotalinea van artikel 4 zou streng genomen overbodig geacht kunnen worden, omdat alle wetgevingen, die wijziging van huwelijksgoederenrecht toelaten, een bepaling hebben, waarbij aan een zodanige wijziging geen terugwerkende kracht ten nadele van derden wordt toegekend. Daar het echter mogelijk is, dat een of andere Staat zou verzuimd hebben dit te bepalen, is deze bepaling, wier tekst aan die van artikel 4, tweede lid, van het Haagse Verdrag van 17 juli 1905 *) is ontleend, hier opgenomen.

Artikel 5

De betrekkingen tussen ouders en wettige kinderen worden beheerst door de nationale wet van de ouders en bij verschil van nationaliteit door de nationale wet van de vader. Deze betrekkingen verzetten zich er tegen, dat men op twee wetten tegelijk acht zou slaan. Evenals bij de betrekkingen tussen de echtgenoten heeft de eenvormige wet, in aansluiting met de thans heersende mening in de Beneluxlanden, de wet van de man verkozen.

Tot de onderwerpen, die aldus door de wet van de vader beheerst worden, behoren: of het kind als wettig beschouwd moet worden; welke de vereisten voor wettiging zijn en de gevolgen daarvan: de alimentatieplicht; het gezag, dat de ouders over hun minderjarige kinderen hebben; het wettelijk vruchtgenot; enz. Voor de voogdij en andere maatregelen tot bescherming van persoon en goed van minderjarigen, vergelijkte men het volgende artikel.

Meer betwist dan ten aanzien van wettige is ten aanzien van buitenechtelijke kinderen de vraag, welke wet de betrekkingen tussen hen en hun ouders moet beheersen.

In België en Luxemburg zijn de meningen hieromtrent verdeeld. In Frankrijk wordt gewoonlijk de nationale wet van het kind toegepast. In Nederland geeft men meestal de voorkeur aan de wet van de natuurlijke ouders.

De eenvormige wet heeft eveneens de laatste wet verkozen, omdat de ouder evenzeer als het kind bij de vast te stellen rechtsverhouding betrokken is en omdat de nationaliteit van de ouders vaststaat, terwijl die van het kind juist van zijn staat afhankelijk is.

Of een erkenning van een kind nodig is om een kind een staat te bezorgen en, zo ja, wat de voorwaarden voor deze erkenning en wat

*) Verdrag betreffende de wetsconflicten met betrekking tot de gevolgen van het huwelijk ten opzichte van de rechten en verplichtingen der echtgenoten in hun persoonlijke betrekkingen en ten opzichte van hun goederen.

haar gevolgen zijn, wordt door de nationale wet van de natuurlijke ouder bepaald. Bij een wisseling van die nationaliteit kan derhalve ook het op de verhouding tussen de ouder en het kind toepasselijke recht veranderen; nochtans moeten verkregen rechten overeenkomstig artikel 21 geëerbiedigd worden.

Indien een onwettig kind zowel door de natuurlijke vader, als door de natuurlijke moeder, die echter niet dezelfde nationaliteit bezitten, wordt erkend, rijst een conflict dat door de eenvormige wet niet wordt opgelost. De vrij uitzonderlijke gevallen, waarin tengevolge van een tegenstrijdigheid tussen de twee wetgevingen een dergelijke conflictsituatie zou ontstaan, dienen door de jurisprudentie te worden geregeld, bv. door voorrang te verlenen aan de wet, die het kind en één der natuurlijke ouders gemeen hebben.

Het derde lid bepaalt in overeenstemming met het Haagse Verdrag van 24 oktober 1956 nopens de wet welke op alimentatieverplichtingen jegens kinderen toepasselijk is dat op alimentatievorderingen van buitenechtelijke kinderen, die niet gebaseerd zijn op het bestaan van een familierechtelijke betrekking tussen het kind en de aangesproken partij, de wet van de gewone verblijfplaats van het kind wordt toegepast.

Deze overgang op het beginsel van de gewone verblijfplaats wijkt af van de regeling, welke de eenvormige wet in haar artikelen 2 en 5, eerste en tweede lid, bevat. Deze afwijking van het beginsel van de nationaliteit kan echter worden aanvaard, omdat zij slechts betrekking heeft op onderhoudsverplichtingen die geen grondslag vinden in familierechtelijke banden.

Het derde lid heeft slechts betrekking op minderjarige kinderen. Het Haagse Verdrag van 24 oktober 1956 spreekt van kinderen, jonger dan 21 jaar. Niettemin wordt de term „minderjarige” gebruikt omdat die beter aansluit bij de terminologie van de eenvormige wet (artikel 6). Of het kind meerderjarig is, behoort volgens artikel 2 te worden beoordeeld naar de nationale wet van het kind.

De tweede zin van het derde lid van het oorspronkelijke artikel 9 der eenvormige wet gaf, voor wat betreft „de verplichting van een vader of moeder tot het verstrekken van levensonderhoud aan een buitenechtelijk kind”, de voorrang aan de nationale wet van het kind, indien deze wet voor het kind gunstiger is dan de nationale wet van de vader of de moeder.

Uit het verslag van de Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Studiecommissie tot eenmaking van het recht blijkt, dat deze subsidiaire regel alleen is gegeven voor de alimentatievorderingen ten behoeve van buitenechtelijke kinderen, die niet in familierechtelijke betrekkingen tot de schuldenaar staan. Uit de wettekst zelf was deze interpretatie niet met voldoende zekerheid af te leiden. De nieuwe tekst van het derde lid van artikel 5 heft deze onzekerheid op.

Terwijl de oorspronkelijke tekst van de eenvormige wet verlangt dat na vergelijking van de twee wetten de voorkeur wordt gegeven aan de wet die het meest gunstig is voor het kind, dient ingevolge artikel 3 van het Haagse Verdrag van 24 oktober 1956 de wet van de gewone verblijfplaats van het kind pas te wijken voor een andere wet, indien de eerstgenoemde wet aan het kind het recht op een uitkering tot onderhoud ontzegt. Ofschoon deze oplossing minder genuanceerd is dan de oplossing van de eenvormige wet, bezit zij het voordeel van de rechtszekerheid en wordt zij derhalve voorgesteld in het derde lid van artikel 5. Als de wet die in de plaats treedt van de wet van de gewone verblijfplaats van het kind, wordt de nationale wet van de schuldenaar aangewezen.

Het vierde lid van het oorspronkelijke artikel 9 der eenvormige wet is in het nieuwe artikel 5 niet overgenomen. Het Haagse Verdrag van 24 oktober 1956 kent deze bepaling niet. Haar schrapping betekent het bereiken van een verdere overeenstemming tussen de eenvormige wet en dat Verdrag. Dit lid beschermde een beginsel van openbare orde. Deze bescherming wordt voldoende gewaarborgd door artikel 22 (art. 26, oud) van de eenvormige wet: dit beginsel wordt blijkens het verslag van eerdergenoemde Studiecommissie in elk der Benelux-Staten erkend, zodat er nauwelijks reden is voor de door genoemd verslag uitgesproken vrees dat zich terzake in de drie Staten verschillend recht zal ontwikkelen.

Artikel 6

De regeling van het oude artikel 10 van de eenvormige wet die alleen op voogdij betrekking had, beantwoordde aan de regels van het Haagse Verdrag tot regeling der voogdij van minderjarigen van 12 juni 1902, waarbij de drie Benelux-Staten partij zijn. Om het gebied van het Verdrag van 1902 ook tot andere maatregelen dan de voogdij uit te breiden, heeft de Haagse Conferentie ter vervanging van het Verdrag van 1902 een Verdrag inzake de bevoegdheid der autoriteiten en de wet welke op maatregelen ter bescherming van minderjarigen toepasselijk is, opgesteld, welk Verdrag op 5 oktober 1961 ter ondertekening is opgesteld. Artikel 6 is zoveel mogelijk aangepast aan laatstgenoemd Verdrag.

Artikel 10 (oud) van de eenvormige wet wilde in de eerste plaats een regel van conflictenrecht geven. Het Kinderbeschermingsverdrag van 1961 daarentegen begint met de bevoegdheid der betrokken autoriteiten te regelen, en voegt daaraan vervolgens voorschriften toe betreffende de toe te passen wet. Daar ook artikel 10 (oud) in de leden 2 en 3 (in laatstgenoemd lid impliciet) reeds regels van bevoegdheid gaf, is er geen enkel bezwaar ook op dit punt de eenvormige wet aan het Kinderbeschermingsverdrag aan te passen.

De in artikel 6 opgenomen competentieregeling beperkt zich tot de bevoegdheid van de Belgische, Nederlandse en Luxemburgse autoriteiten.

De regeling, vervat in de leden 2 en 3 van het oude artikel 10, zou de Benelux-Staten dwingen maatregelen van autoriteiten van onverschillig welk land te erkennen. Voorschriften tot erkenning van buitenlandse maatregelen zijn echter niet op hun plaats in een wet die het collisierecht regelt, doch in verdragen die op wederkerigheid zijn gebaseerd. Voor zover deze verdragen ontbreken, moet de rechter de vrijheid bezitten om van geval tot geval te beslissen, of hij de buitenlandse maatregel erkent.

Artikel 10 van de eenvormige wet ging uit van het nationaliteitsbeginsel. Ongeacht het antwoord op de vraag of het beginsel van de gewone verblijfplaats in het Kinderbeschermingsverdrag al dan niet overheerst, kan worden gesteld dat in de praktijk van dat Verdrag in het algemeen het recht van de Staat van de gewone verblijfplaats zal worden toegepast.

Om deze reden verwijzen zowel de competentieregels als de conflictenregels van het nieuwe artikel 6 der eenvormige wet naar de wet van de gewone verblijfplaats van de minderjarige.

Het verdient de aandacht dat het beginsel van de toepasselijkheid van de nationale wet van de minderjarige, in overeenstemming met artikel 2 van de eenvormige wet, zijn betekenis behoudt in al die gevallen, waarin daaraan geen afbreuk wordt gedaan door artikel 6. Met name zal dit het geval zijn bij de beantwoording van de vraag of de voogdij al dan niet openstaat.

Het tweede lid van het artikel bepaalt dat de autoriteiten der Beneluxlanden volgens hun interne wet maatregelen kunnen treffen ten aanzien van eigen minderjarige onderdanen die hun gewone verblijfplaats in het buitenland hebben, een beginsel dat ook is opgenomen in het Haagse Verdrag van 5 oktober 1961 betreffende de bescherming van minderjarigen.

De voorgestelde tekst opent de mogelijkheid van een dubbele competentie. Mogelijke competentieconflicten dienen te worden opgelost in bijzondere overeenkomsten. De oplossing van zulke conflicten kan niet geschieden binnen het kader van een eenvormige wet.

Artikel 7

Er bestaat een nauwe band tussen dit artikel, dat handelt over de bescherming van meerderjarigen, en artikel 6. In de eerste redactie van artikel 11 (huidig artikel 7) werd dan ook slechts gesteld, dat het voorgaande artikel, waarin is bepaald dat de voogdij der minderjarigen door hun nationale wetgeving wordt beheerst, eveneens van toepassing was op de voor de bescherming van meerderjarigen getroffen maatregelen. Na de wijziging van artikel 6 (oud artikel 10) om de hiervóór aangebrachte redenen, moest ofwel de redactie van artikel 7 grondig worden herzien ofwel het artikel eventueel geschrapt waarbij dan deze materie door artikel 2 beheerst zou worden.

Bij de herziening van de eenvormige wet in 1965-1966 werd de volgende oplossing voor artikel 7 gekozen:

„De gevolgen van maatregelen, genomen tot bescherming van de persoon of de goederen van een meerderjarige, worden voor zover zij diens rechtsbevoegdheid en handelingsbekwaamheid betreffen, bepaald door zijn nationale wet. Niettemin kunnen de Belgische/Luxemburgse/Nederlandse autoriteiten voor vreemdelingen die hun gewone verblijfplaats hebben in België/Luxemburg/Nederland of aldaar goederen bezitten, alsmede in spoedeisende gevallen, overeenkomstig hun interne wet een beheerder aanwijzen, wiens bevoegdheden door laatstgenoemde wet worden bepaald”.

Op deze redactie werd kritiek uitgebracht. Er werd o.m. gewezen op de ernstige moeilijkheden welke zouden ontstaan door de aanwijzing in één van de landen, van een voorlopige bewindvoerder waaruit, zoals dit het geval zou zijn in Nederland, voor de betrokken meerderjarige een zekere handelingsonbekwaamheid zou kunnen voortvloeien terwijl in het land waarvan hij onderdaan is, deze maatregel krachtens de bij het eerste lid van artikel 7 van toepassing verklaarde nationale wet niet dezelfde gevolgen zou hebben.

Deze moeilijkheden zouden onoverkomelijk kunnen zijn tussen België en Nederland omwille van het Verdrag betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen (1925), waaraan deze beide landen gebonden zijn. Er dient overigens rekening te worden gehouden met het belang dat gelegen is in het verlenen van bevoegdheid aan de rechter van de gewone verblijfplaats van de meerderjarige, die beter dan wie ook de geestesgesteldheid van deze laatste kan beoordelen, en in onderwerping van de door deze rechter getroffen maatregelen aan de wet van deze verblijfplaats met het oog op de rechtszekerheid van derden in het land waar de onbekwame woont of waar hij, in het normale geval, vernietigbare handelingen zal verrichten.

Aan de rechter van het land waarvan de meerderjarige onderdaan is kan uiteraard niet iedere bevoegdheid terzake worden ontzegd; deze rechter zal zijn nationale wet toepassen indien de interne wet van dat land deze bevoegdheid voorziet t.o.v. de zich in het buitenland bevindende eigen onderdanen. Dit probleem en de moeilijkheden waartoe het aanleiding kan geven, moeten echter geregeld worden in verdragen betreffende de conflicten m.b.t. de rechterlijke bevoegdheid en niet door de eenvormige wet welke, op enkele uitzonderlijke gevallen na, uitsluitend de wetsconflicten behandelt.

Tenslotte rechtvaardigt de samenhang tussen de artikelen 6 en 7, dat in dit laatste artikel de mogelijkheid wordt opengelaten om de wet van de gewone verblijfplaats op de meerderjarige toe te passen, zoals voor de minderjarige gebruikelijk is.

Aldus de grondslagen van de nieuwe redactie.

Artikel 8

Een bewind, ingesteld voor het beheer der goederen van iemand wiens bestaan onzeker is of die zijn woonplaats verlaten heeft zonder voldoende orde op zijn zaken te stellen, is een maatregel die hoofdzakelijk in het belang van derden, in de eerste plaats van de schuldeisers en de vermoedelijke erfgenamen, genomen wordt. In het internationaal privaatrecht der landen, die overigens het nationaliteitsbeginsel volgen, wordt dientengevolge algemeen aangenomen, dat dit bewind niet beheerst wordt door de nationale wet van de afwezige, maar volgens de wet van de plaats, waar de te beschermen belangen hun middelpunt hebben, d.i. de woonplaats van de afwezige.

Ook bij dit bewind dient aan de mogelijkheid gedacht te worden, dat maatregelen getroffen worden ter plaatse, waar de goederen van de afwezige zich bevinden. Met het oog daarop is het tweede lid opgenomen.

Artikel 9

Ten opzichte van de vraag, welke wet de erfopvolging beheerst, bestaat in de Beneluxlanden thans geen eenstemmigheid.

In België volgt men nog steeds de oude regel, dat onroerende goederen volgens de wet der ligging vererven, roerende goederen daarentegen volgens de wet van de laatste woonplaats van de erflater.

In Luxemburg volgt men dezelfde regel als in België, met dit verschil echter, dat de vererving van roerende goederen aan de nationale wet van de erflater onderworpen wordt.

In Nederland daarentegen oordeelt men gemeenlijk, dat een nalatenschap als één geheel moet vererven en dat de regel „quot territoria tot patrimonium” verouderd is. Als de wet, die de erfopvolging in haar geheel beheerst, wijzen de rechtspraak en de schrijvers de nationale wet van de erflater aan.

Voor deze opvatting spreekt het nauwe verband, dat tussen erfrecht en familierecht bestaat en o.a. tot uiting komt in de wettelijke erfopvolging, de legitieme portie (voor België leze men: voorbehouden gedeelte) en de beperkingen in de bevoordeling van de tweede echtgenoot. Wanneer men dan ook in het familierecht de nationale wet volgt, dient men hetzelfde in het erfrecht te doen. Bovendien pleiten de argumenten, die in het familierecht de voorrang aan de nationale wet verzekeren, ook hier voor deze oplossing. Het zou, b.v. ingeval de wet der laatste woonplaats beslissend was, zeer gemakkelijk zijn voor een erflater om zijn legitimarissen hun rechten te ontnemen; hij zou daarvoor slechts zijn woonplaats behoeven te verplaatsen naar een land, hetwelk geen legitieme portie (België: voorbehouden gedeelte) kent. Indien deze verplaatsing niet slechts „pro forma” geschiedt, kan hierbij evenmin van een „in fraudem legis agere” gesproken worden, als wanneer om dit doel te bereiken een ernstig gemeente naturalisatie plaatsvindt.

Om deze redenen is de nationale wet van de erfflater als uitgangspunt van de regeling van het erfrecht in het internationaal privaatrecht genomen, dit te eerder omdat ook de overgrote meerderheid van de Belgische en Nederlandse schrijvers deze opvatting deelt en het Belgische ontwerp tot herziening van het Burgerlijk Wetboek in artikel 6 dit stelsel reeds aanvaard had. Deze oplossing werd overigens reeds tijdens het VIIe Congres van het „Notariat latin” van 1963 door de mensen uit de praktijk voorgesteld.

De eenvormige wet houdt geen algemene regel in, luidens welke alle vragen van erfrecht volgens de nationale wet van de erfflater moeten worden beantwoord. Om twee redenen is een zo algemene bepaling niet opgenomen. In de eerste plaats zijn er bepaalde onderwerpen, die de eenvormige wet aan de nationale wet van de erfflater onttrekken wil en door een andere wet wil laten beheersen (zie het vierde lid). In de tweede plaats moet voorkomen worden, dat er allerlei moeilijkheden rijzen omtrent hetgeen als een vraag van erfrecht moet worden aangemerkt. Vandaar dat de eenvormige wet in het eerste en tweede lid de onderwerpen opsomt, die aan de nationale wet van de erfflater onderworpen zijn.

De onderwerpen, die het eerste lid opsomt, zijn: de aanwijzing der erfgerechtigden, de volgorde waarin zij geroepen worden, de aandelen die hun ten deel vallen, de legitieme portie (België: het voorbehouden gedeelte) en de verplichting tot inbreng. Al deze onderwerpen kan men terugvinden in het Haagse ontwerp-Verdrag van 1925. Ook de verplichting tot inbreng is hier opgenomen, omdat deze verplichting het aandeel bepaalt, dat ieder der erfgenamen ten deel valt.

In het tweede lid worden, evenals in het Haagse ontwerp-Verdrag, de innerlijke geldigheid en de gevolgen van uiterste wilsbeschikkingen eveneens aan de nationale wet van de erfflater onderworpen.

De nationale wet, die hier in aanmerking komt, is de wet, die de erfflater op het ogenblik van zijn overlijden bezat. Vóór dit overlijden kan niet van een verkregen recht krachtens de wet of krachtens een testament gesproken worden.

Wanneer echter een schenking gedaan is, die volgens de wet van de nationaliteit, die de schenker op het ogenblik van de schenking bezat, vrijgesteld is van inbreng, blijft ook bij een latere nationaliteitswisseling die vrijstelling door het derde lid gehandhaafd. Men kan hier immers van een verkregen recht van de begiftigde spreken; in zover is deze bepaling een toepassing van artikel 21, eerste lid. Artikel 2 van het Haagse ontwerp-Verdrag luidde in dezelfde zin. Evenmin als in dat ontwerp is in de eenvormige wet – hetgeen ook niet nodig was – het omgekeerde bepaald, nl. dat een schenking die, volgens de wet van het ogenblik der schenking, aan inbreng onderworpen is, nog aan inbreng onderworpen zou blijven, wanneer de wet geldend op het ogenblik van het overlijden van de erfflater,

haar van inbreng vrijstelt. Hier is immers van geen verkregen recht sprake.

Al stelt de eenvormige wet volgens de hierboven aangeduide gronden bij het erfrecht het nationaliteitsbeginsel op de voorgrond, zo wordt desniettemin dit beginsel niet als het enige en uitsluitende aanvaard. Behalve de drie gevallen, waarin volgens artikel 11 van de eenvormige wet in het algemeen het nationaliteitsbeginsel door toepassing van de wet van de woonplaats vervangen wordt — gevallen, die hieronder nader toegelicht zullen worden — noemt het vierde lid van artikel 9 enige onderwerpen uit het erfrecht, die door de wet van de laatste woonplaats van de erflater beheerst worden. Het zijn de vereffening en verdeling van de boedel, met inbegrip van de executele, de aanvaarding, de verwerping, de gedwongen verrekening (voor België: inbreng van schulden) en de wijze waarop een inbreng geschieden moet. Bij deze onderwerpen spelen de belangen van de erfgenamen en van de schuldeisers van de boedel een veel gewichtiger rol dan de familiebelangen, die zich bij de eigenlijke erfopvolging doen gelden. Vandaar dat het bij deze onderwerpen aangewezen is om de wet van dat land toe te passen, waar ook in de regel de vereffening en de verdeling moet plaatsvinden.

Deze wet zal niet alleen bepalen of een verwerping, een executele, een verdeling, enz. mogelijk is, en welke daarvan de gevolgen zijn, maar ook welke handelingen daarvoor verricht moeten worden; bij een verdeling, bijvoorbeeld, hoe de kavelingen opgemaakt en toegevoegd zullen worden, of een rechterlijke goedkeuring nodig is, enz.

Artikel 10

In dit artikel wordt rekening gehouden met de omstandigheid, dat er nog vele landen zijn, waarin de wet der ligging voor de erfopvolging beslissend is. Het gaat niet aan een zodanig buitenlands voorschrift van internationaal privaatrecht geheel te verontachtzamen en diensgevolge ten aanzien van goederen der nalatenschap een andere eigenaar te erkennen dan in het land, waar deze goederen gelegen zijn, erkend wordt. Vandaar de bepaling, dat wie volgens een regel van internationaal privaatrecht van de wet van het land der ligging als eigenaar erkend wordt, ook in de Beneluxlanden, als zodanig erkend zal worden. Desniettemin dient ook in dit geval de eenheid der erfopvolging en de toepasselijkheid van het nationale recht van de erflater zoveel mogelijk gehandhaafd te worden. Het tweede en derde lid geven daartoe voorschriften.

In de eerste plaats is degene, die krachtens de wet van het land, waar de goederen zich bevinden, meer ontvangt dan hem volgens de nationale wet van de erflater zou toekomen, verplicht om de benadeelde in geld schadeloos te stellen. Niet een zakelijke vordering tot afgifte van goederen, maar een persoonlijke tot schadeloosstelling komt dus aan de benadeelde toe.

In de tweede plaats zal het tussen mede-erfgenamen of medelegatarissen in vele gevallen mogelijk zijn deze verrekening te bewerkstelligen, doordat het elders te veel ontvangene in mindering wordt gebracht op het aandeel, dat de bevoordeelde volgens de nationale wet van de erflater toekomt. Kan aldus door een verplichte toerekening het hoofdbeginsel gehandhaafd worden, dan is dit de eenvoudigste weg om tot dit doel te geraken.

Deze regel wordt reeds nu in België en in Nederland toegepast, wanneer een Belg of een Nederlander, krachtens een bepaling van de wet van de ligging der goederen, van de erfopvolging wordt uitgesloten (artikel 4 der Belgische wet van 27 april 1865 en artikel 1 der Nederlandse wet van 7 april 1869). Een overeenkomstige bepaling is in de wetgeving van Luxemburg opgenomen (artikel 2 van de wet van 29 februari 1872).

Artikel 11

Dit artikel noemt, gelijk reeds hierboven werd opgemerkt, drie gevallen, waarin de wet van de nationaliteit door de wet van de woonplaats van de betrokken persoon wordt vervangen.

Het eerste geval behoeft weinig toelichting. Het is dat, waarin een persoon geen nationaliteit bezit dan wel zijn nationaliteit of de op hem toepasselijke nationale wet niet met zekerheid vast te stellen is. De toepassing van de wet van de woonplaats valt dan te verkiezen boven die van de wet van een vroegere nationaliteit; er bestaat weinig reden om de wet van een land toe te passen, hetwelk de betrokken persoon niet meer als een zijner onderdanen aanmerkt. Evenmin kan hier het begrip der virtuele nationaliteit uitkomst brengen; de virtuele nationaliteit van iemand zonder nationaliteit is een te onvast begrip om daaraan belangrijke rechtsgevolgen te verbinden.

Op de regel, dat bij gebreke van nationaliteit de wet van de woonplaats beslissend is, dient geen uitzondering gemaakt te worden voor het geval, dat in een huwelijk de man statenloos is en de vrouw resp. een minderjarig kind wel een nationaliteit bezit. Er bestaat alsdan niet voldoende reden om zich voor de toepassing der artikelen 3, 4 en 5 eerder naar het recht van de vrouw, resp. van het kind dan naar dat van de man of van de vader te richten. Indien eenmaal de toepasselijke wet aan het personeel statuut van een persoon is vastgeknoopt, dan bestaat er weinig reden om hiervan af te wijken, omdat die persoon geen nationaliteit bezit. Ook artikel 9bis van het ontwerp-Verdrag van 1928, tot aanvulling van het Haagse huwelijks-goederenrecht-verdrag van 1905, verklaart bij het ontbreken van een nationaliteit van de man de wet van diens woonplaats en niet de nationale wet van de vrouw voor het huwelijksgoederenrecht beslissend.

De tweede uitzondering betreft het geval, dat een vreemdeling in België/Luxemburg/Nederland zijn woonplaats heeft en het inter-

nationaal privaatrecht van zijn land toepassing van de wet van die woonplaats verlangt. Ook hier ontbreekt een Staat, die er aanspraak op maakt om krachtens zijn soevereine rechten de staat en de bevoegdheid van die persoon te regelen. Alsdan verkrijgt men, wanneer de persoon in België/Luxemburg/Nederland woont, de meest praktische oplossing, wanneer op deze persoon de wet van zijn woonplaats wordt toegepast. Aangezien voorwaarde voor de toepassing van deze bepalingen is, dat het internationaal privaatrecht van het land waarvan de vreemdeling onderdaan is, tot toepassing van de wet van deze woonplaats leidt, verkrijgt men daarmee eenzelfde oplossing voor hetzelfde geval in beide bij de regeling betrokken landen.

De toepassing der wet van de woonplaats geschiedt in het gegeven geval niet krachtens een bepaling van het vreemde recht, maar krachtens de bepaling van artikel 11, onder 2, zelf. Dit heeft tengevolge, dat wanneer een lagere rechter verzuimt de door artikel 11, lid 2, aangewezen wet van de woonplaats toe te passen, een bepaling van de eigen wet geschonden is en dat de cassatierechter tot cassatie van het vonnis bevoegd is, zelfs indien hij niet het recht heeft om te oordelen over de toepassing van vreemd recht.

In gevallen waarin de eenvormige wet de nationale wet zou toepassen, doch die gevallen èn wegens de nationaliteit van de betrokken personen èn wegens hun woonplaats niet onmiddellijk in de rechtssfeer van België/Luxemburg/Nederland vallen, is het redelijk te opteren voor toepassing van het recht van de woonplaats, althans voorzover zulks zowel op grond van het internationaal privaatrecht van de nationale wet als van dat van de wet der woonplaats is toegestaan. Aldus maakt het artikel mogelijk, dat zonder prijsgeving van eigen beginsel toch rekening wordt gehouden met de omstandigheid, dat er vele landen zijn, die zich in de aangelegenheden van staat en handelingsbekwaamheid, van familie- en erfrecht naar de wet van de woonplaats richten, en wordt verkregen, dat in de door het artikel genoemde gevallen in alle landen dezelfde wet wordt toegepast. De bepaling kan overigens toepassing vinden, zowel wanneer de vreemdeling buiten een der Beneluxlanden als wanneer hij daarbinnen zijn woonplaats heeft. Woont bv. een Engelsman in Nederland en moet de Belgische of de Luxemburgse rechter over zijn staat oordelen, dan is volgens het internationaal privaatrecht van zijn nationale wet de wet van de woonplaats toepasselijk en is deze wet ook toepasselijk volgens het internationaal privaatrecht van Nederland (zie onder 2 van dit artikel). Alsdan dient in België en Luxemburg op grond van het bepaalde in artikel 11, 3°, eveneens de wet van de woonplaats te worden toegepast. Door deze onderlinge samenhang van het bepaalde in artikel 11, onder 2 en 3, wordt ook op dit punt eenheid van oplossing in de Beneluxlanden verwezenlijkt.

Na de totstandkoming van het Benelux-verdrag van 1951 heeft de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht een Verdrag

opgesteld ter regeling van de conflicten tussen de nationale wet en de wet van de woonplaats. Dit Verdrag, waarvan de ondertekening op 15 juni 1955 werd opengesteld, werd door België en Nederland bekrachtigd en ondertekend door Luxemburg, Frankrijk en Spanje. Het is nog niet in werking getreden. De door de drie Regeringen ingestelde bijzondere Commissie heeft een onderzoek verricht naar de terugslag die dit Verdrag eventueel op de eenvormige wet zou hebben, en heeft het navolgende als haar oordeel te kennen gegeven:

„Het Haagse Conflictenverdrag geeft de volgende drie regels:

– artikel 1: wanneer de Staat waar de betrokken persoon woont, de toepassing van de nationale wet voorschrijft, terwijl de Staat waarvan de persoon onderdaan is, de toepassing van de wet van de woonplaats voorschrijft, past iedere Verdragsluitende Staat de bepalingen van intern recht van de wet van de woonplaats toe;

– artikel 2: wanneer de Staat waar de betrokken persoon woont, en de Staat waarvan deze persoon onderdaan is, beide de toepassing van de wet van de woonplaats voorschrijven, past iedere Verdragsluitende Staat de bepalingen van intern recht van de wet van de woonplaats toe;

– artikel 3: wanneer de Staat waar de betrokken persoon woont, en de Staat waarvan deze persoon onderdaan is, beide de toepassing van de nationale wet voorschrijven, past iedere Verdragsluitende Staat de bepalingen van intern recht van de nationale wet toe.

Aan de artikelen 15, onder 2, van de eenvormige wet (thans artikel 11, onder 2), en 1 van het Conflictenverdrag ligt hetzelfde systeem ten grondslag, doch de gevallen waarin zij toepassing vinden zijn niet dezelfde. De regel van de eenvormige wet kan slechts worden toegepast indien de vreemdeling in België/Luxemburg/Nederland zijn woonplaats heeft, terwijl voor toepassing van het Conflictenverdrag, behoudens de eis van wederkerigheid, voldoende is dat de betrokken persoon in een Staat woont, waarin, in het onderhavige geval, de nationale wet in aanmerking wordt genomen.

Artikel 15, onder 3, van de eenvormige wet (thans artikel 11, onder 3) en artikel 2 van het Conflictenverdrag bevatten, ondanks het verschil in redactie, gelijke voorschriften – wederom behoudens de eis van wederkerigheid.

Artikel 3 van het Conflictenverdrag behoeft, gezien zijn inhoud, niet in de vergelijking te worden betrokken: het is geschreven voor Staten die, anders dan de Benelux-Staten in de door artikel 15 van de eenvormige wet (thans artikel 11) bedoelde gevallen, het domiciliaire systeem volgen.

Artikel 15 van de eenvormige wet (thans artikel 11) vindt alleen toepassing voor zover het betreft de onderwerpen die in de artikelen 1 tot en met 14 (thans tot en met 10) van die wet zijn geregeld. Het

Conflictenverdrag kent een zodanige beperking naar onderwerp niet. Gevolgen heeft dit verschil echter praktisch niet, gezien de aard van de in de artikelen 16 tot en met 28 (thans 12 tot en met 24) van de eenvormige wet behandelde kwesties en de inhoud van de daar gegeven voorschriften.

Het Conflictenverdrag bevat, in tegenstelling tot de eenvormige wet, een definitie van het begrip „woonplaats” (artikel 5). Van de inzichten van de rechter zal het afhangen of de interpretatie van het begrip woonplaats in de eenvormige wet tot wezenlijke verschillen met de door het Conflictenverdrag gegeven omschrijving van dat begrip zal voeren. Daarbij dient te worden bedacht dat artikel 1, tweede lid, van de eenvormige wet de eisen, die een Staat aan vreemdelingen voor de verkrijging van een woonplaats stelt, uitschakelt. Daarom zal, mocht er al verschil in interpretatie tussen de eenvormige wet en het Conflictenverdrag optreden, dat verschil niet groot zijn.

Tussen de eenvormige wet en het Conflictenverdrag bestaat verder een verschil in werkingssfeer. De eenvormige wet werkt ten opzichte van alle Staten. Artikel 7 van het Conflictenverdrag daarentegen bepaalt, dat geen Verdragsluitende Staat zich verplicht de bepalingen van dit Verdrag toe te passen, wanneer de Staat waar de betrokken persoon woont of de Staat waarvan die persoon onderdaan is, niet tot de Verdragsluitende Staten behoort.

Het vorenstaande in aanmerking nemend komt de Commissie tot de slotsom dat tussen artikel 15 (thans artikel 11) van de eenvormige wet en de inhoud van het Conflictenverdrag slechts betrekkelijk geringe verschillen bestaan. Gegeven deze omstandigheid, is zij van mening, dat een naast elkaar gelden van de beide regelingen, elk op eigen terrein kan worden aanvaard. Artikel 15 (thans artikel 11) van de eenvormige wet is in deze gedachtengang de gewone regeling die in beginsel ten opzichte van alle landen van toepassing is. Ten opzichte van de Staten die bij het Conflictenverdrag zijn aangesloten, dient de eenvormige wet evenwel voor het Verdrag te wijken. Indien derhalve de betrokken persoon woont in een Staat die partij bij het Conflictenverdrag is of van een zodanige Staat onderdaan is, zullen, zo meent de Commissie, niet artikel 15 (thans artikel 11) van de eenvormige wet, maar de – overigens daarvan weinig verschillende – artikelen 1, 2 en 3 van het Conflictenverdrag moeten uitmaken welke de toe te passen wet is.

De Commissie spreekt als haar oordeel uit, dat het Conflictenverdrag geen beletsel oplevert tegen invoering van de eenvormige wet.”.

Artikel 12

De in dit artikel gegeven regel, waarbij geen onderscheid gemaakt wordt tussen roerende en onroerende zaken, wordt thans algemeen

door rechtspraak en wetenschap aanvaard. Bij beide soorten van goederen is de wet der ligging beslissend.

Rechten die uit het bezit van goederen voortvloeien, zijn onder de in dit artikel genoemde rechten op lichamelijke goederen begrepen; het is niet nodig geoordeeld dit uitdrukkelijk te verklaren.

Aan het eerste lid van dit artikel is nog de bepaling toegevoegd, dat de wet der ligging bepaalt, welke goederen roerend en onroerend zijn, een regel, die misschien vanzelf spreekt, wanneer beide goederen aan dezelfde wet onderworpen worden, maar die toch nuttig is, omdat vele buitenlandse auteurs deze vraag in verband met het kwalificatievraagstuk brengen en dan tot een ander resultaat kunnen komen. De Belgische en de Nederlandse opvatting stemmen overigens geheel overeen met de voorgestelde bepaling.

Ook tijdens een internationaal vervoer kunnen krachtens de meeste wetgevingen zakelijke rechten op de vervoerde goederen verkregen worden. De geldigheid van een dergelijke verkrijging kan dan moeilijk aan het recht der werkelijke ligging onderworpen worden. Uit de verschillende oplossingen, die voorgesteld worden, heeft de eenvormige wet die gekozen, welke die goederen aan de wet van het land van bestemming onderwerpt. Deze plaats kan reeds bij anticipatie als die der ligging van het goed worden aangemerkt.

Het artikel geldt niet voor zeeschepen, schepen in de binnenvaart en luchtvaartuigen. Deze zijn door artikel 23 aan de regeling van de eenvormige wet onttrokken.

Artikel 13

De eenvormige wet geeft ten aanzien van overeenkomsten slechts enige algemene beginselen, die de praktijk en de heersende jurisprudentie in de drie Beneluxlanden als juist hebben aanvaard. Zij geeft geen afzonderlijke regels voor de verschillende soorten van overeenkomsten en laat de toepassing en aanpassing van de bij artikel 13 vastgestelde leidende beginselen over aan de rechter.

In tegenstelling met de tekst van de eenvormige wet van 1951, die in dit opzicht aanleiding tot misverstand kon geven, bevestigt het nieuwe artikel 13 uitdrukkelijk de traditionele grondregel van de autonomie van de partijwil: partijen bij een internationale overeenkomst, dat wil zeggen een overeenkomst die aanknopingspunten met het buitenland heeft en waarop derhalve meerdere wetgevingen van toepassing zouden kunnen zijn, mogen de wet kiezen waaraan de overeenkomst onderworpen zal zijn. Het leek overbodig met zoveel woorden tot uitdrukking te brengen dat artikel 13 slechts op vermogensrechtelijke (economische) overeenkomsten van toepassing is, en niet op familierechtelijke overeenkomsten.

Het eerste lid bepaalt dat overeenkomsten onderworpen zijn aan „de door de partijen gekozen wet”. In het algemeen kiezen zij die bij het sluiten van een overeenkomst een oplossing voor een wets-

conflict willen geven, een en dezelfde wet, die bepalend is zowel voor de materieelrechtelijke geldigheidsvoorwaarden als voor de gevolgen van de overeenkomst. Artikel 13 nodigt partijen niet uit tot splijting (*dépeçage*) van de overeenkomst door haar verschillende onderdelen aan verschillende wetten te onderwerpen. Een splitsing blijft echter mogelijk, hetzij omdat partijen, onder bepaalde, bijzondere omstandigheden, dit willen, hetzij door de werking van het tweede lid van artikel 13. Tenslotte mag men niet over het hoofd zien dat sommige materieelrechtelijke geldigheidsvoorwaarden evenals sommige gevolgen van de overeenkomst aan andere conflictenregels zijn onderworpen: dit geldt met name ten aanzien van de handelingsbekwaamheid (artikel 2) en de zakenrechtelijke gevolgen (artikel 12).

Met terzijdestelling van de oude, thans verlaten opvatting, volgens welke de keuze van de toepasselijke wet door partijen was beperkt tot voorschriften van regeland recht en de voorschriften omtrent de uitleg van de partijwil, bepaalt het eerste lid dat de gekozen wet in haar geheel op de overeenkomst van toepassing zal zijn, zonder dat onderscheiden zal worden tussen dwingende en niet dwingende bepalingen. Dit betekent echter niet dat het gebied van de partij-autonomie niet in verschillende opzichten aan beperkingen zou zijn onderworpen.

Vooreerst heeft de partijkeuze, op grond van algemene beginselen die hier niet behoeven te worden vermeld, slechts gevolg voor de contractuele verhoudingen; door haar kunnen niet worden terzijde gesteld de administratieve en strafrechtelijke voorschriften waaraan sommige rechtsfeiten in een land, onafhankelijk van de wet die van toepassing is op de overeenkomst waaruit zij voortvloeien, onderworpen zijn.

Vervolgens kan de wil van partijen niet terzijde stellen sommige voorschriften van privaatrechtelijke aard, waaraan bepaalde overeenkomsten of bepaalde onderdelen van overeenkomsten dwingend onderworpen zijn, zodra zij gelokaliseerd zijn in een bepaald land: huur of pacht van onroerend goed kan niet onttrokken worden aan de dwingende bepalingen omtrent huur of pacht van dat land, waar het onroerend goed zich bevindt; de sociale wetgeving van een land is van toepassing op sommige gevolgen van elke arbeidsovereenkomst, die in dat land tot uitvoering komt, enz. De wetenschap spreekt met recht van „une police du contrat”, die in de landen waar de „Code Napoléon” van kracht is, haar rechtsgrond vindt in artikel 3, lid 1, van dat Wetboek, welk artikel met name slaat op de „lois de police”. In andere landen worden deze wetten „lois d’application immédiate” of „lois d’application nécessaire” genoemd (In Italië: voorschriften „di applicazione necessaria”). De tekst geeft duidelijk aan dat met deze voorschriften slechts rekening behoeft te worden gehouden, als de overeenkomst „duidelijk” gelokaliseerd is in het land, waar zij van kracht zijn. Kortom, het tweede lid van

artikel 13 van de eenvormige wet beperkt zich – zonder een nieuwe regel te willen invoeren – tot het aanwijzen van de grenzen, die de meest recente wetenschap en jurisprudentie aan het gebied van de wilsautonomie hebben gesteld.

In die zin sluit de tekst, waarin sprake is van de lokalisatie van de overeenkomst, de hypothese niet uit waarin slechts één van de bestanddelen van de overeenkomst – niet de overeenkomst in haar geheel – klaarblijkelijk gelokaliseerd is in één land, bv. het laden van een schip of van een konvooi, een kredietverlening bij verkoop of afbetaling, enz. In een dergelijk geval zou de rechter er toe kunnen overgaan rekening te houden met de bijzondere bepalingen „lois de police” van privaatrechtelijke aard, van het land waar dit element is gelokaliseerd terwijl de overige elementen van de overeenkomst hieraan ontsnappen en beheerst blijven door het algemene beginsel van de wilsautonomie.

Het derde lid van artikel 13 geeft aan dat een impliciete keuze van partijen (bv. doordat zij in hun overeenkomst de bepalingen van een bepaald wetboek hebben geparafraseerd of een uit de context blijkende zinspeling hebben gemaakt op een bepaalde wetgeving), toch in ieder geval zeker moet zijn. De rechter kan zijn wil niet in de plaats van die van de partijen stellen door hun een keuze toe te schrijven die zij niet hebben gedaan en waaraan zij wellicht niet eens hebben gedacht. Bij gebreke van zulk een keuze moet de rechter onderzoeken met welk land de overeenkomst de nauwste aanknopingspunten vertoont. Deze aanknopingspunten zijn soms karakteristiek voor een bepaald soort van overeenkomst: de ligging van het goed bv. voor overeenkomsten betreffende onroerend goed, de plaats van uitvoering voor een arbeidsovereenkomst, het handelsagentschap of het vervoer wanneer de overeenkomst in één land wordt uitgevoerd, enz. In andere gevallen zullen deze nauwe aanknopingspunten van de overeenkomst het resultaat zijn van de samenvaal van een reeks van bijzonder karakteristieke aanwijzingen, of van een duidelijke rangorde tussen de aanwijzingen die de overeenkomst met zich brengt. De rechter is vertrouwd met dergelijke onderzoeken.

Niettemin zullen er gevallen overblijven waarin noch de aard van de overeenkomst noch de aanwijzingen die zij oplevert, het mogelijk maken deze „nauwste aanknopingspunten” te ontdekken. Het vierde lid geeft voor zulke overeenkomsten een eenvoudige subsidiaire lokalisatie, die wellicht enigszins willekeurig is, doch die niettemin het voordeel van rechtszekerheid met zich brengt, en nauwelijks afwijkt van een langdurige traditie die is terug te voeren tot de oorsprong van het internationaal privaatrecht: het land waar de overeenkomst is gesloten. Ten aanzien van correspondentieovereenkomsten is elk verschil van mening betreffende de plaats van sluiting voorkomen door het geven van een nadere regel: de plaats van sluiting is die van waaruit het eerst een aanbod is gedaan. Het behoort tot de taak van de rechter om, zoals hij dat

ook bij de toepassing van het interne recht doet, in ieder afzonderlijk geval het aanbod, zoals dat in artikel 13 is bedoeld, dat wil zeggen het aanbod dat de wezenlijke elementen van de te sluiten overeenkomst bevat, te onderscheiden van een simpel verzoek om een aanbod te doen of van een uitnodiging tot het voeren van besprekingen.

Na het Verdrag van 1951 heeft de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht in 1955 een Verdrag opgesteld nopens de wet welke van toepassing is op de internationale koop van roerende lichamelijke zaken.

Dit Verdrag is, na bekrachtiging door België, Denemarken, Finland, Frankrijk, Italië, Noorwegen en Zweden in werking getreden. Het is ondertekend door Spanje, Luxemburg en Nederland. Voorts is een Overeenkomst houdende een eenvormige wet inzake de internationale koop van roerende lichamelijke zaken op 1 juli 1964 te 's-Gravenhage ter ondertekening opengesteld. Zij is onder meer door de drie Beneluxlanden ondertekend.

Aangezien koop de meest voorkomende overeenkomst is, heeft de door de drie Regeringen ingestelde bijzondere Commissie de vraag opgeworpen, of het ter bevordering van de duidelijkheid niet raadzaam zou zijn, in de eenvormige wet duidelijk vast te leggen dat internationale koopovereenkomsten over roerende lichamelijke zaken worden beheerst door de bijzondere regels van het Koopverdrag van 1955.

Een verwijzing naar het Koopverdrag kan echter in de eenvormige wet slechts worden opgenomen, nadat elk der drie Beneluxlanden dit Verdrag heeft bekrachtigd.

Tot op heden is dit Verdrag door België bekrachtigd. Omdat Luxemburg en Nederland het wel ondertekend doch niet bekrachtigd hebben, heeft voornoemde Commissie afgezien van het doen van een voorstel tot aanvulling van de eenvormige wet.

Voorname Commissie heeft voorts opgemerkt dat, ingeval Nederland en Luxemburg het Haagse Verdrag van 1955 niet bekrachtigen en zolang de Overeenkomst van 1964 niet is bekrachtigd, het antwoord op de vraag welke wet moet worden toegepast op een koop tussen iemand die in België en iemand die in een ander Beneluxland verblijft, afhankelijk is van de omstandigheid bij welke rechter het geschil aanhangig is gemaakt. Wanneer partijen de op hun overeenkomst toe te passen wet niet hebben aangewezen, zal de Belgische rechter gewoonlijk overgaan tot toepassing van, naargelang van het geval, de wet van het land waar de verkoper of koper zijn gewone verblijfplaats heeft; de Nederlandse en de Luxemburgse rechter zullen, indien partijen geen wet hebben gekozen, de wet toepassen van het land waarmede de overeenkomst „de nauwste aanknopingspunten” heeft, en, indien zodanig land niet kan worden aangewezen, de wet van het land waar de overeenkomst werd gesloten, toepassen.

In de drie Beneluxlanden is een begin gemaakt met de procedure tot ratificatie van de Overeenkomst van 1964 houdende een eenvormige wet betreffende de koop *).

Tot besluit kan worden opgemerkt, dat, naarmate bovengenoemde Verdragen in werking zullen treden, het internationaal privaatrecht van ieder der drie landen, naast de algemene regel van artikel 13 van de eenvormige wet voor de overeenkomsten, bijzondere bepalingen zal kennen voor de internationale koop van roerende lichamelijke zaken.

Artikel 14

De onderwerping der verbintenissen uit onrechtmatige daad door deze eenvormige wet aan de wet van het land, waar de onrechtmatige daad is geschied, is in overeenstemming met de Belgische, de Nederlandse, de Luxemburgse en de Franse rechtspraak en wetenschap.

Treedt het met een handeling beoogd gevolg in een ander land in dan dat waar het schadebrengende feit plaatsvond – b.v. een beledigende brief wordt aan iemand in het buitenland gezonden – dan kan de vraag gesteld worden, waar de handeling geschied is. Het artikel beantwoordt die vraag niet uitdrukkelijk; men mag echter als regel aannemen, dat een zodanige handeling zich over beide landen uitstrekt: schadebrengend feit en beoogd gevolg vormen immers beide een onderdeel van de onrechtmatige daad.

Het artikel heeft overigens niet alleen op handelingen, maar ook op het nalaten van handelingen betrekking. Met het oog daarop wordt in het artikel het meer algemene woord „feit” gebezigd.

De wet van het land, alwaar een feit plaatsvindt, bepaalt niet alleen het rechtmatig of onrechtmatig karakter van dit feit, maar ook de verbintenissen die daaruit voortvloeien; dit ziet zowel op hetgeen naast de onrechtmatige daad voor aansprakelijkheid verlangd wordt – b.v. opzet of schuld van de dader – als op hetgeen ten gevolge van een onrechtmatige daad kan worden gevorderd – b.v. vergoeding van stoffelijke of onstoffelijke schade, herstel in de vorige toestand – en op de personen, die tengevolge van de onrechtmatige daad verbonden zijn – b.v. de dader, de ouders, de werkgever of de eigenaar of de houder van de auto waarmede de schade veroorzaakt is.

Ten aanzien van de wet, die deze verbintenissen uit onrechtmatige daad beheerst, wordt echter een uitzondering gemaakt voor het geval, dat de gevolgen behoren tot de rechtssfeer van een ander land, dan waar het feit heeft plaatsgevonden. In het moderne internationale verkeer komt het herhaaldelijk voor, dat de gevolgen van

*) N.B. — België heeft de Overeenkomst al bekrachtigd, echter met het voorbehoud van artikel 5 van het Verdrag, welk voorbehoud zal worden ingetrokken, nadat de aan het parlement gevraagde goedkeuring zal zijn verkregen.

een onrechtmatige daad geen verband houden met het land, waar het feit heeft plaatsgevonden. Men denke vooral aan verkeersongevallen, waarbij zowel de dader, als de slachtoffers onderdanen zijn van en wonen in een ander land dan waar het ongeval zich voordoet. Ook de verplichte verzekering van aan derden berokkende schade doet in sommige landen reeds haar invloed op de omvang der aansprakelijkheid en op de personen, die aansprakelijk zijn, gelden.

Wanneer nu kan worden gezegd, dat de gevolgen van een feit tot de rechtssfeer van een ander land behoren dan waar het feit heeft plaatsgevonden, hangt geheel van de omstandigheden van het bijzondere geval af; deze omstandigheden worden daarom door het artikel niet nader bepaald. Zo kan, b.v. behalve de nationaliteit en de woonplaats van dader en slachtoffers, nog de plaats van belang zijn alwaar de nadelige gevolgen zich het eerst openbaarden of de nationaliteit en de woonplaats van de eigenaar van het verkeersmiddel, dat de schade veroorzaakt heeft.

Artikel 15

In dit artikel wordt de van ouds zeer betwiste vraag aan de orde gesteld, in hoeverre bij de uitvoering ener verbintenis met de wet, geldende ter plaatse van uitvoering der overeenkomst, rekening gehouden moet worden.

Dikwijls heeft men daarvoor algemene kenmerken willen opstellen: datgene, wat meer in het bijzonder de uitvoering betreft; datgene wat incidenteel bij de uitvoering zich voordoet; dat wat met een wanprestatie verband houdt, zou door de wet van de plaats van uitvoering beheerst worden. Al deze kenmerken zijn duister, doordat daarmede steeds het gebied van de omvang en inhoud der verbintenissen betreden wordt, het gebied, dat men meent voor de wet, die de verbintenis in het algemeen beheerst, te kunnen reserveren. In plaats van een zo onzeker kenmerk op te stellen, geeft het tweede lid een limitatieve opsomming van de onderwerpen, die aan de wet der plaats van uitvoering onderworpen zijn. Een dergelijk stelsel is in artikel 4 van het Haagse Verdrag van 15 juni 1955 gevolgd voor de internationale koop van roerende lichamelijke zaken.

In het tweede lid worden enkele onderwerpen genoemd, die aan de wet der plaats van uitvoering onderworpen zijn, voor zover partijen niet anders overeengekomen zijn. Deze onderwerpen betreffen de afgifte en het vervoer van roerende lichamelijke zaken. Voor het onderzoek dezer goederen na de in ontvangstneming door de schuldeiser of een derde bestaan overal bijzondere voorschriften of gebruiken betreffende de termijn, waarbinnen het onderzoek moet plaatsvinden en de wijze, waarop dit onderzoek geschieden kan. Voor België zie men Wetboek van Koophandel: boek I, Titel VIIbis, artikel 8. Voor Nederland vergelijkte men de artikelen 93 en volgende, Wetboek van Koophandel. Ook voor de ten opzichte van de

goederen door de schuldenaar te treffen maatregelen, indien de schuldeiser weigert deze in ontvangst te nemen, bestaan veelal voorschriften en gebruiken. Ook daarvoor zal de wet van het land van uitvoering beslissend zijn.

In het artikel worden niet genoemd; ingebrekestellingen en protesten en evenmin maatregelen door de schuldeiser in geval van niet-levering te treffen. Deze handelingen hangen te nauw met de inhoud van de verbintenissen samen om hen aan de algemene wet te onttrekken; bovendien zullen deze maatregelen veelal niet op de plaats van uitvoering, maar elders genomen moeten worden. Wat de vorm van ingebrekestelling en protesten aangaat, deze kunnen krachtens artikel 19 volgens de wet van de plaats van handeling verricht worden. Voor wisselprotesten en -notificaties blijft, volgens artikel 24 van de eenvormige wet, in Nederland en België het Wisselverdrag van kracht.

Het laatste lid erkent tenslotte, dat, mochten in het land van uitvoering dwingende voorschriften omtrent de wijze van uitvoering bestaan, deze in acht genomen moeten worden. Men denke bv. bij betalingen van geldsommen aan monetaire voorschriften, bij het leveren van waren aan distributievoorschriften, bij het verrichten van arbeid aan maximumarbeidsduur.

Artikel 16

Er bestaat in het internationaal privaatrecht verschil van mening of men de voorrechten als rechten op zaken moet erkennen en aan dezelfde wet als andere zakelijke rechten moet onderwerpen, dan wel hen als een onderdeel der executie moet beschouwen, zodat daarbij niet met verkregen rechten rekening zal gehouden worden. Voor de eenvormige wet heeft men het laatste stelsel als het meest eenvoudige verkozen.

Onder executie moet in dit artikel verstaan worden, iedere handeling die tot een rangregeling leiden kan, ook dus een faillissement of een vereffening van een beneficiair aanvaarde boedel.

Het voorschrift vindt overigens slechts toepassing op voorrechten en niet op zakelijke rechten als pand en hypotheek.

Artikel 17

Omtrent de wet, die de overgang van vorderingen beheerst, bestaan van ouds tegenstrijdige opvattingen. Aanvankelijk heeft men het vorderingsrecht willen lokaliseren en werd als zodanig nu eens de wet van de woonplaats van de schuldeiser, dan weer van de woonplaats van de schuldenaar aangewezen. Soms wordt laatstgenoemde wet ook verdedigd op deze grond, dat de woonplaats van de schuldenaar het centrum van activiteit bij de nakoming en bij het instellen van rechtsvorderingen is.

In de eenvormige wet heeft men aansluiting gezocht bij een onderscheid, dat regelmatig door de meer recente Belgische, Nederlandse en Luxemburgse wetenschap en rechtspraak gemaakt wordt. Men houdt de vereisten uiteen voor overdracht enerzijds en anderzijds de maatregelen, die in het belang van de schuldenaar zijn vastgesteld (betekening of kennisgeving van het feit der overdracht, afgifte van een afschrift van de akte van overdracht, enz.).

De vereisten van de overdracht betreffen meer onmiddellijk de vordering zelf en worden dientengevolge geregeld door de wet, die de vordering in haar geheel beheerst; de maatregelen in het belang van de schuldenaar en van derden, die geen partij zijn geweest, worden door de wet van diens woonplaats bepaald. Wat de vorm der overdracht betreft, daarvoor komt volgens het algemene artikel 19 van de eenvormige wet ook de wet van de plaats der handeling in aanmerking.

Men lette er overigens op, dat het artikel niet uitsluitend op een overdracht door de schuldeiser, de zogenaamde cessie, van toepassing is, maar op iedere overgang, ook dus op een overgang door subrogatie.

Wat de subrogatie betreft kan dezelfde regel worden toegepast aangezien degene die in de rechten van de schuldeiser treedt zich slechts op dezelfde vordering kan beroepen en zijn rechten alleen kan uitoefenen onder dezelfde voorwaarden als de oorspronkelijke schuldeiser. Voorbeeld: wanneer de verzekeraar het slachtoffer schadeloos stelt kan hij slechts diens vordering geldend maken, terwijl de schadeloosstelling als zodanig niet tot gevolg kan hebben dat wijziging wordt gebracht in de positie van de aansprakelijke derde.

Artikel 18

Dit artikel behandelt de volmacht, d.w.z. de rechtsbehandeling, waardoor iemand een ander de macht geeft hem tegenover een derde te vertegenwoordigen. In België en Luxemburg kan dit alleen in de vorm van een overeenkomst van lastgeving geschieden. In andere landen, waaronder ook sinds het arrest van de Hoge Raad van 24 juni 1938 *) Nederland gerekend kan worden, kan ook buiten contract iemand een volmacht verleend worden, bv. wanneer hem de bevoegdheid wordt gegeven, maar niet de plicht wordt opgelegd om een handeling in naam van de volmachtgever te verrichten. In ieder geval echter gelden voor de betrekkingen tussen de volmachtgever en de derde andere regels dan voor die tussen de volmachtgever en de gemachtigde. Voor het vaststellen van de gebondenheid van de vertegenwoordigde tegenover een derde dient men zich mede te baseren op het oordeel dat de derde, op grond van het gedrag van de vertegenwoordigde, zich redelijkerwijze heeft kunnen vormen omtrent de omvang van de bevoegdheid van de vertegenwoordiger. Datgene waartoe een volmacht verbindt, dient daarom niet uitsluitend bepaald

*) cfr.: Nederlandse Jurisprudentie, 1939, no. 337.

te worden door het dienaangaande tussen lastgever en lasthebber overeengekomene.

Om deze reden wordt tegenwoordig vrij algemeen de volmacht aan een andere wet onderworpen dan de overeenkomst van lastgeving. In het belang van de derde laat men hier de wet van het land, alwaar de gemachtigde handelt, beslissend zijn. Zowel de jurisprudentie van Engeland en de Verenigde Staten van Amerika als van Duitsland en Zwitserland zijn in die zin gevestigd. Het argument, door sommige schrijvers hiertegen aangevoerd, dat men aldus één rechtsverhouding in twee gedeelten oplost, bewijst niets; deze oplossing vindt haar rechtvaardiging in het feit, dat drie personen bij dezelfde rechtsverhouding betrokken zijn. Reeds in het interne recht vindt, in het belang van de bescherming van de goede trouw van de derde, een dergelijke splitsing plaats; het is mogelijk, dat tussen de derde en de volmachtgever wordt aangenomen dat een geldige volmacht aanwezig is, terwijl de vraag tussen volmachtgever en gevolmachtigde ontkennend beantwoord moet worden.

Het tweede lid van het artikel, dat betrekking heeft op het geval dat iemand op eigen naam voor rekening van een ander handelt, is opgenomen met het oog op rechtsbetrekkingen, gelijk in het Engels-Amerikaanse recht ontstaan, wanneer een „agent” voor een „undisclosed principal” handelt. Vertegenwoordiging zonder lastgeving of volmacht, b.v. zaakwaarneming, wordt analogisch beheerst door de wet van de plaats waar de zaakwaarnemer handelt.

Artikel 19

De regel, dat de vorm ener rechtshandeling mag worden beoordeeld naar de wet van het land, waar de handeling wordt verricht, is een van de oudste regels uit het internationaal privaatrecht. Hij is via de oude statutentheorie in artikel 10 der Nederlandse Wet houdende algemene bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk terechtgekomen en ligt ten grondslag aan de artikelen 47, 170 en 999 van de „Code Civil”, alsmede aan artikel 77 van de Belgische wet op de hypotheken.

De regel keert ook steeds in iedere wet, regelende het internationaal privaatrecht, terug. Het motief, waarmede men de regel verdedigd heeft, is niet altijd hetzelfde geweest. Soms heeft men gemeend, dat de regel zijn grond vond in de soevereine macht van de Staat, waar gehandeld werd, om voor alle handelingen op zijn grondgebied de vorm te bepalen. Tegenwoordig motiveert men de regel, met meer recht, met de doelmatigheidsoverweging, dat men van personen, die in den vreemde handelen, niet een vorm kan verlangen, die aldaar geheel onbekend, ja zelfs niet te verwezenlijken is.

Dit laatste motief weerspiegelt zich in de voorgestelde regeling in zover, dat de vorm van de plaats der handeling niet dwingend is voorgeschreven; partijen kunnen de vorm van het land der handeling

in acht nemen, ze behoeven het niet. Deze zogenaamde facultatieve opvatting van de regel werd reeds door oud-Nederlandse schrijvers — Rodenburg, Voet, van der Keessel — verdedigd. Zij wordt thans door alle schrijvers in de Beneluxlanden aanvaard. Zij is opgenomen in artikel 6 van het Huwelijksgoederenverdrag. Zij is ook in de eenvormige wet neergelegd. Artikel 19 verklaart immers, dat voor een rechtshandeling naar de vorm in ieder geval geldig is, indien zij verricht is naar de vorm van het land, alwaar de rechtshandeling plaatsvond.

Welke vorm daarnaast nog in aanmerking kan komen, laat het artikel aan de rechtspraak over. In Nederland neemt men aan, dat daarvoor de „lex causae” van belang is, omdat de wet, die de vereisten voor de geldigheid van een rechtshandeling stelt, in beginsel ook voor de vormvereisten dient te gelden; alleen om het rechtsverkeer te vergemakkelijken wordt daaraan toegevoegd, dat de elders handelende personen met de vorm van het land der handeling kunnen volstaan. De meeste Belgische en Franse schrijvers en sommige wetgevingen gaan verder en laten ook de vorm van de nationale wet, van de wet van het domicilie der handelende partij of van de wet van de plaats van de ligging der goederen toe.

Het slot van het artikel sluit uit dat met de vormvereisten, die de wet van de plaats der handeling stelt, volstaan kan worden, wanneer de aard der handeling zich daartegen verzet, bv. wanneer daarmede over onroerende goederen beschikt wordt en de handeling om volledig rechtsgevolg te hebben in openbare registers ingeschreven moet worden.

Ingevolge de tekst van artikel 23 van de eenvormige wet lijdt het beginsel dat de vorm van een handeling mag beoordeeld worden naar de wet van het land waar de handeling verricht wordt, bovendien uitzondering, indien de nationale wet van de handelende persoon zich daartegen verzet. Deze uitzondering was geboden met het oog op het voorschrift van artikel 992 van het Nederlands Burgerlijk Wetboek, dat de rechtsgeldigheid van door Nederlanders in het buitenland opgemaakte testamenten slechts erkent, indien zij bij authentieke akte zijn verleden. Omdat deze uitzondering op de regel „locus regit actum” niet verenigbaar is met het recht der andere landen, is zij in de nieuwe tekst van artikel 19 niet meer opgenomen.

Het schrappen van deze uitzondering zou echter tot gevolg hebben dat Nederland uiterste willen die door Nederlanders in het buitenland zijn opgemaakt in een niet-authentieke vorm, steeds als formeel geldig zou moeten erkennen.

Aangezien dit een te ingrijpende inbreuk zou maken op het beginsel dat ten grondslag ligt aan artikel 992 van het Nederlands Burgerlijk Wetboek, is bij artikel 3 van het Verdrag voor Nederland de mogelijkheid geopend om ten aanzien van artikel 19 een voorbehoud te maken.

Dit voorbehoud zal intussen slechts betreffen de geldigheid naar de vorm van testamenten in het buitenland gemaakt door Nederlanders, die in Nederland hun woonplaats of gewoon verblijf hebben. De Nederlandse wetgever heeft te bepalen hoever dit voorbehoud, dat uiteraard slechts de Nederlandse rechter bindt, zal reiken. Daarbij bestaat de vrijheid om het voorbehoud zo in te richten, dat niet alle door de betrokken Nederlanders in het buitenland in de onderhandse vorm gemaakte uiterste willen met ongeldigheid worden getroffen.

Artikel 20

De eenvormige wet regelt niet het internationaal proces- en executierecht, ook niet het internationaal faillissementsrecht, dat als een deel van het executierecht beschouwd moet worden. Wel worden daarentegen enige regels omtrent het bewijsrecht gegeven, omdat dit in menig opzicht met het materiële recht samenhangt.

De eenvormige wet geeft alleen regels, die door de rechters der Beneluxlanden in voor hen dienende zaken in acht genomen moeten worden. Voor buitenlandse rechters kunnen in deze geen voorschriften worden gegeven, terwijl evenmin buitenlandse vonnissen als ongeldig beschouwd mogen worden, omdat de hier gegeven voorschriften niet in acht genomen zijn. De erkenning van buitenlandse vonnissen is een onderwerp, dat niet geregeld is, omdat dit ten nauwste met het procesrecht en de daarin vervatte regeling van het exequatur samenhangt.

Onder de door het artikel voor het bewijs gegeven voorschriften staat voorop de regel, dat, behoudens de met name genoemde uitzonderingen, het bewijs overeenkomstig de wet van de rechter, de „lex fori”, geleverd moet worden.

De eerste uitzondering, die het artikel noemt, betreft de bewijslast. De voorschriften, die de verdeling van de bewijslast beheersen, hangen zo nauw met het materiële recht samen, dat deze voorschriften niet van het laatste gescheiden mogen worden. Aan de regels betreffende de bewijslast zijn die betreffende de wettelijke vermoedens toegevoegd. Het verschil tussen een afwijkende verdeling van de bewijslast en een als bewezen aannemen van een feit zonder enig verder bewijs dan een wettelijk vermoeden, is, zo het al te maken is, van zo geringe betekenis, dat, wat voor de bewijslastregels geldt, eveneens voor de wettelijke vermoedens moet gelden.

Vervolgens geeft de eenvormige wet regels betreffende het getuigenbewijs en het schriftelijk bewijs. Ten aanzien van de toelaatbaarheid van deze bewijsmiddelen kan niet volstaan worden met alleen op de wet van de rechter te letten. Partijen treffen immers dikwijls reeds van te voren voorzieningen om, mocht later een proces noodzakelijk zijn, de nodige schriftelijke bewijsmiddelen ter beschikking te hebben; ook wordt somtijds het opmaken van een

akte nagelaten, omdat, volgens de wet, die de rechtsbetrekking beheerst, of volgens de wet van het land, waar de rechtshandeling verricht wordt, getuigenbewijs toegelaten is en er voldoende getuigen bij de handeling aanwezig waren.

Om deze redenen bepaalt de eenvormige wet, dat getuigenbewijs of schriftelijk bewijs toelaatbaar is, wanneer hetzij de wet, die op de betreffende rechtsbetrekking van toepassing is, hetzij de wet van het land, waar de rechtshandeling verricht werd, dit bewijsmiddel toelaat, zelfs al zou de wet van de rechter het uitsluiten. Omgekeerd bestaat er geen reden om op grond van het vreemde recht getuigenbewijs of schriftelijk bewijs uit te sluiten, wanneer de wet van de rechter dit toelaat. In dat geval immers kan de hoofdregel, dat voor de rechter volgens eigen recht geprocedeerd wordt, zonder bezwaar gehandhaafd blijven.

Het artikel zegt niets omtrent de bewijskracht der getuigenverklaringen. Daarvoor zal volgens de hoofdregel de wet van de rechter blijven gelden. De bepalingen, die daarover handelen, staan geheel los van de bedoeling van partijen; zij berusten op algemene psychologische overwegingen, die zowel reden van bestaan hebben, wanneer de te bewijzen feiten in het buitenland, als wanneer deze in het binnenland geschied zijn.

Bij de bewijskracht van een akte is de verhouding een andere. Een akte is opgemaakt om tot bewijs te dienen. De bijzondere bewijskracht, die gewoonlijk aan de akte wordt toegekend, houdt verband met de bedoeling van partijen dienaangaande en, bij een openbare akte, met het gezag, waarmede een ambtenaar door de Staat, waar hij gevestigd is, bekleed is. Mitsdien moet aan akten die bewijskracht worden toegekend, die partijen met het oog op de plaats van opstelling als daaraan toekomend mochten aannemen, geen mindere, maar ook geen meerdere bewijskracht. Aldus zal de bewijskracht van een akte, die in Engeland met behulp van een kerkelijk notaris is opgemaakt of door een „affidavit” bekrachtigd is, geen grotere bewijskracht hebben dan een zodanige akte volgens het Engelse recht toekomt.

Een uitzondering wordt gemaakt ten aanzien van akten door of ten overstaan van een bevoegde consulaire of diplomatieke ambtenaar verleden. Aan deze ambtenaren is juist het verlijden van authentieke akten opgedragen, opdat deze gelijk gezag zullen hebben als wanneer zij in het moederland waren opgemaakt. Een consulair of diplomatiek ambtenaar is slechts dan als bevoegd te beschouwen, indien de Staat van uitzending hem het opmaken van zodanige akten heeft opgedragen en de Staat van vestiging zich daartegen niet verzet.

Artikel 20 sluit uiteraard voor wat het vermogensrecht betreft, de door artikel 13 beheerste bewijsovereenkomsten niet uit.

Artikel 21

Dit artikel behandelt in zijn beide leden gevallen die, hoewel zij punten van overeenkomst hebben, toch principieel verschillen.

Zowel in het eerste als in het tweede lid wordt het ontstaan of het tenietgaan van een rechtsbetrekking gehandhaafd, niettegenstaande de wijziging van de omstandigheden. In de gevallen van het eerste lid echter blijven, niettegenstaande de verandering der omstandigheden, de geldende voorschriften van internationaal privaatrecht dezelfde. Slechts heeft de wijziging der omstandigheden ten gevolge, dat, in overeenstemming met de voor de rechter geldende voorschriften van internationaal privaatrecht, een andere wet toepasselijk wordt. De verkregen rechten worden alsdan gehandhaafd, niettegenstaande het verschil in regeling tussen de oude en de nieuwe wet.

In de gevallen van het tweede lid zijn het juist de voorschriften van internationaal privaatrecht, die verschillen, en wordt een, in afwijking van de voor de rechter geldende regels van internationaal privaatrecht, ontstane of teniet gegane rechtsbetrekking gehandhaafd, onderscheidenlijk als teniet gegaan aangemerkt.

Wat „verkregen rechten” in het eerste lid zeggen wil, is moeilijk voor een algemene omschrijving vatbaar; de maatschappelijke functie van een rechtsbetrekking beslist veelal, of men van een verkregen recht spreken kan. Zo worden zakelijke rechten en vorderingsrechten uit overeenkomst of onrechtmatige daad algemeen als verkregen rechten aangemerkt. De regel vindt toepassing, zowel wanneer in het buitenland krachtens het ter plaatse geldend recht eigendom verkregen is en de zaak daarna in België/Luxemburg/Nederland komt, als wanneer omgekeerd aldaar eigendom verkregen is en de zaak daarna naar een land verplaatst wordt, hetwelk de plaatsgevonden wijze van eigendomsverkrijging niet kent. Dat hij, die een zaak te goeder trouw van de bruiklener verkrijgt, daarvan eigenaar wordt, is een regel der Beneluxlanden, die onbekend is in het Engelse recht. Wanneer nu die derde in een der Beneluxlanden de eigendom verkrijgt, blijft hij eigenaar der zaak, ook al zou die derde daarna de zaak naar Engeland brengen. Omgekeerd, wanneer iemand op een markt in Engeland een gestolen zaak te goeder trouw koopt en de zaak daarna in een der Beneluxlanden komt, kan de bestolene niet binnen drie jaar na de diefstal volgens het recht der nieuwe ligging, de zaak opvorderen. Alles natuurlijk onder voorbehoud, dat de in artikel 22 vermelde openbare orde zich niet tegen de erkenning van het verkregen recht verzet.

Rechten, die onmiddellijk aan de wet hun ontstaan danken, worden niet zo gemakkelijk als verkregen rechten erkend als de door een rechtshandeling in het leven geroepene; reeds in de voorafgaande artikelen is dit gebleken. De rechten en verplichtingen tussen de echtgenoten wijzigen zich met het verkrijgen van een nieuwe gemeenschappelijke nationaliteit (zie art. 3), een recht van privilege

vervalt, indien de zaak naar een land komt, waar dit privilege niet bestaat (zie art. 16); daarentegen wordt een bij schenking verkregen vrijstelling van inbreng naar het vroegere recht beoordeeld, ook al wisselt de schenker daarna van nationaliteit (zie art. 9, lid 3).

De bevoegdheden, die in een recht besloten liggen, kunnen niet als even zo vele verkregen rechten beschouwd worden. Een eigenaar of een pandhouder moet zich dan ook na de verplaatsing van zijn eigendom resp. onderpand die beperkingen van het eigendomsrecht resp. pandrecht laten welgevalen, die de nieuwe wet der ligging kent.

Het tweede lid vindt zijn rechtvaardiging hierin, dat wanneer een rechtsverhouding buiten de sfeer van een land ligt, dat land daarvoor dezelfde regeling dient te aanvaarden, welke de landen eenstemmig geven, die wel bij die rechtsverhouding betrokken zijn. Dit dient ook dan het geval te zijn, wanneer die eenstemmigheid verkregen is door toepassing van andere regels van internationaal privaatrecht dan die welke gelden in het land, hetwelk incidenteel over die rechtsverhouding te oordelen krijgt. De belangrijkste toepassing van deze regel is reeds afzonderlijk in artikel 11, onder 3, opgenomen: Wanneer de staat of bevoegdheid van een persoon, zowel door het land, waar hij woont, als door dat welks onderdaan hij is, naar de wet van de woonplaats van die persoon beoordeeld wordt, moet hetzelfde door een rechter in België/Luxemburg/Nederland geschieden, wanneer deze over de staat of de handelingsbekwaamheid van die persoon oordelen moet. Een andere toepassing levert b.v. het geval op, dat een rechter in België/Luxemburg/Nederland te oordelen krijgt over een in het buitenland plaatsgevonden hebbende cessie van een vordering, die eveneens in het buitenland ontstaan is en aldaar nagekomen moet worden, zonder dat onderdanen of inwoners van België/Luxemburg/Nederland bij deze vordering als schuldeisers of schuldenaren betrokken waren. Wanneer nu de wel bij deze vordering betrokken landen de cessie eenstemmig als geldig erkennen, dan moet de rechter in België/Luxemburg/Nederland zich daarbij neerleggen; hij moet dit ook dan doen, wanneer die eenstemmigheid verkregen is, doordat de betrokken landen een regel van internationaal privaatrecht hebben toegepast – b.v. beoordeling van de cessie alleen naar de wet van het land van de cederende schuldeiser – die in deze eenvormige wet verworpen is.

Artikel 22

In artikel 22 is sprake van twee klassieke uitzonderingen, die door het internationaal privaatrecht der drie Beneluxlanden in geval van wetsconflicten algemeen worden aanvaard. Geen van deze twee uitzonderingen wordt in het artikel echter nader gedefinieerd, aangezien omtrent deze begrippen in elk der drie landen verschillende opvattingen bestaan die elkander niet geheel dekken. Bovendien wordt algemeen erkend dat het begrip „openbare orde” aan voortdurende

evolutie onderhevig is (actualiteit van de openbare orde). Het lijkt niet gewenst deze begrippen voor eens en altijd vast te leggen door ze in de starre vorm van wettelijke definities te gieten.

Met de openbare orde waarvan hier sprake is wordt uiteraard bedoeld de internationale openbare orde, die slechts bepaalde essentiële en fundamentele beginselen van de rechtsorde van het betreffende land omvat: b.v. de monogamie in het huwelijk of de Rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, die verankerd liggen in het Verdrag van 1950.

Zo het al noodzakelijk is gebleken melding te maken van wetsontduiking omdat deze ook reeds elders in de toelichting op enkele andere artikelen is genoemd, behoeft daaruit nog niet te worden afgeleid dat het de bedoeling van de eenvormige wet is de rechters er toe te brengen aan de theorie van de wetsontduiking een ruimere toepassing te geven dan reeds het geval is in de jurisprudentie van elk der Beneluxlanden. Integendeel, de eenvormige wet is gericht op harmonisatie van de internationale betrekkingen in het privaatrecht en niet op het scheppen van nieuwe uitzonderingen of op uitbreiding van de afwijkingen die bij de toepassing der normale regels inzake wetsconflicten thans reeds worden aanvaard.

Artikel 23

De artikelen 6 en 7 van de tot het Haagse Verdrag van 1951 behorende eenvormige wet, die de toepasselijke wet inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed aanwijzen, komen in de onderhavige eenvormige wet niet meer voor. Teneinde elk misverstand te voorkomen ten aanzien van de al of niet toepasselijkheid van artikel 2 van de eenvormige wet op echtscheiding en scheiding van tafel en bed, wordt in artikel 23 uitdrukkelijk bepaald, dat de eenvormige wet op deze onderwerpen niet van toepassing is.

Overeenkomstig het advies van de Interparlementaire Beneluxraad is de eenvormige wet ook niet van toepassing op adoptie, waarvoor de Belgische en de Luxemburgse wetgeving reeds een conflictenregeling bevatten. Het zou voorbarig zijn thans over te gaan tot eenmaking van regelingen op het gebied dat nog in volle ontwikkeling verkeert. Er bestaat echter geen bezwaar om te zijner tijd besprekingen te openen over de opstelling van een aanvullend protocol.

De rechten en verplichtingen, die met de zeevaart, de binnenvaart en de luchtvaart verband houden, zijn reeds voor een belangrijk deel bij collectieve verdragen geregeld. Derhalve worden deze materies niet in de eenvormige wet geregeld.

Artikel 24

Door dit artikel wordt tot uitdrukking gebracht, dat het gezag van de eenvormige wet moet wijken voor dat van een bestaand verdrag.

Voor het overige wordt in de artikelen 4 en 5 van het Verdrag houdende een eenvormige wet betreffende het internationaal privaatrecht geregeld, in hoeverre de Verdragsluitende Staten nog de vrijheid hebben van het in de eenvormige wet bepaalde af te wijken.

Van het op 12 juni 1902 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag tot regeling der voogdij van minderjarigen, naar welk Verdrag in de gemeenschappelijke memorie van toelichting wordt verwezen, zijn tekst en vertaling geplaatst in *Stb.* 1904, 121. Zie ook *Trb.* 1959, 176.

Van het op 17 juli 1905 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag betreffende de wetsconflicten met betrekking tot de gevolgen van het huwelijk ten opzichte van de rechten en verplichtingen der echtgenoten in hun persoonlijke betrekkingen en ten opzichte van hun goederen, naar welk Verdrag in de gemeenschappelijke memorie van toelichting wordt verwezen, zijn tekst en vertaling geplaatst in *Stb.* 1912, 285. Zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1969, 112.

Van het op 28 maart 1925 te Brussel tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk België betreffende de territoriale rechterlijke bevoegdheid, betreffende het faillissement en betreffende het gezag en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, van scheidsrechterlijke uitspraken en van authentieke akten, met additioneel Protocol, naar welk Verdrag in de memorie van toelichting wordt verwezen, is de tekst geplaatst in *Stb.* 1929, 405.

Van het op 12 april 1930 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag nopens zekere vragen betreffende wetsconflicten inzake nationaliteit, naar welk Verdrag in de gemeenschappelijke memorie van toelichting wordt verwezen, zijn tekst en vertaling geplaatst in *Stb.* 1937, 17. Zie ook *Trb.* 1967, 73.

Van het op 7 juni 1930 te Genève tot stand gekomen Verdrag betreffende het zegelrecht ten aanzien van wisselbrieven en orderbriefjes, met Protocol, naar welk Verdrag in de gemeenschappelijke memorie van toelichting wordt verwezen, zijn tekst en vertaling geplaatst in *Stb.* 1933, 699. Zie ook *Trb.* 1959, 164.

Van het op 19 maart 1931 te Genève tot stand gekomen Verdrag tot invoering van een eenvormige wet op cheques, met Bijlagen en Protocol, naar welk Verdrag in de gemeenschappelijke memorie van toelichting wordt verwezen, zijn tekst en vertaling geplaatst in *Stb.* 1934, 210. Zie ook *Trb.* 1959, 165.

Van het op 5 mei 1949 te Londen tot stand gekomen Statuut van de Raad van Europa, naar welke Raad in de gemeenschappelijke memorie van toelichting wordt verwezen, zijn tekst en vertaling geplaatst in *Stb.* J 341. Zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1965, 185.

Van het op 4 november 1950 te Rome tot stand gekomen Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, naar welk Verdrag in de gemeenschappelijke memorie van toelichting wordt verwezen, zijn tekst en vertaling geplaatst in *Trb.* 1951, 154. Zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1969, 223.

Van het op 31 oktober 1951 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Statuut van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht, naar welke Conferentie in de gemeenschappelijke memorie van toelichting wordt verwezen, zijn tekst en vertaling geplaatst in *Trb.* 1953, 80. Zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1969, 94.

Van het op 15 juni 1955 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag nopens de op de internationale koop van roerende lichamelijke zaken toepasselijke wet, naar welk Verdrag in de gemeenschappelijke memorie van toelichting wordt verwezen, zijn tekst en vertaling geplaatst in *Trb.* 1955, 83. Zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1965, 202.

Van het op 15 juni 1955 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag tot regeling van de conflicten tussen de nationale wet en de wet van de woonplaats, naar welk Verdrag in de gemeenschappelijke memorie van toelichting wordt verwezen, zijn tekst en vertaling geplaatst in *Trb.* 1955, 84. Zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1963, 25.

Van het op 24 oktober 1956 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag nopens de wet welke op alimentatieverplichtingen jegens kinderen toepasselijk is, naar welk Verdrag in de gemeenschappelijke memorie van toelichting wordt verwezen, is de tekst geplaatst in *Trb.* 1956, 144. De vertaling in het Nederlands is geplaatst in *Trb.* 1959, 20. Zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1969, 215.

Van het op 25 maart 1957 te Rome tot stand gekomen Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, naar welke Gemeenschap in de gemeenschappelijke memorie van toelichting wordt verwezen, is de Nederlandse tekst geplaatst in *Trb.* 1957, 91. Zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1962, 104. Het Verdrag is gewijzigd bij het op 8 april 1965 te Brussel gesloten Verdrag tot instelling van één Raad en één Commissie welke de Europese Gemeenschappen gemeen hebben, van welk laatste Verdrag de tekst is geplaatst in *Trb.* 1965, 130. Zie ook *Trb.* 1967, 97.

Van het op 5 oktober 1961 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag betreffende de bevoegdheid der autoriteiten en de toepasselijke wet inzake de bescherming van minderjarigen, naar welk Verdrag in de gemeenschappelijke memorie van toelichting wordt verwezen, is de tekst geplaatst in *Trb.* 1963, 29. De vertaling in het Nederlands is geplaatst in *Trb.* 1968, 101. Zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1969, 96.

Van het op 1 juli 1964 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag houdende een eenvormige wet inzake de internationale koop van roerende lichamelijke zaken, met Bijlage, naar welk Verdrag in de gemeenschappelijke memorie van toelichting wordt verwezen, is de tekst geplaatst in *Trb.* 1964, 117. De vertaling in het Nederlands is geplaatst in *Trb.* 1968, 13.

Van het op 1 juli 1964 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag houdende een eenvormige wet inzake de totstandkoming van internationale koopovereenkomsten betreffende roerende lichamelijke zaken, met Bijlagen, naar welk Verdrag in de gemeenschappelijke memorie van toelichting wordt verwezen, is de tekst geplaatst in *Trb.* 1964, 118. De vertaling in het Nederlands is geplaatst in *Trb.* 1968, 14.

Uitgegeven de drieëntwintigste januari 1970.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. LUNS.